

## **Rold Skovs Venner og Kulturen.**

Selvom vi nu har holdt vinterpause i tre måneder, er der dog alligevel sket noget i relation til Rold Skovs Venner.

Som vi skrev i slutningen af årsberetningen for 2003, blev vor gode ven Leif Ernst nomineret som årets historiebogsforfatter for bogen, ”Skurk i Danmark – Helt i Amerika”. Dette var dog ikke enden på historien thi Leif vandt nemlig også prisen, hvilket blev fejret med en reception på Aalborg Stadsarkiv. En reception, som var præget af store cigarer, whisky og letlevende damer, og som bl.a. blev overværet af Helge og undertegnede som en slags repræsentanter for Rold Skovs Venner.

I forbindelse med at Skørping Kommune har gjort 2004 til ”Idrættens år”, hvilket skal forstås meget bredt, har Rold Skovs Venner været inviteret med til et møde i Terndruphallen og er efterfølgende blevet optaget på kommunens hjemmeside som en af de aktiviteter folk kan deltage i. Det skal blot være på samme betingelser som for alle andre.

Endelig er vi også blevet opfordret til at være med på ”Kulturkalenderen”, hvilket er en side i bladet ”Kulturen”, der udgives af ”Kulturstationen” i Skørping. I den forbindelse har vi også skrevet en lille artikel til bladet med følgende ordlyd:

### **Præsentation af Rold Skovs Venner.**

Rold Skovs Venner er en travetursforening, som rækker tilbage til 1987, hvor en gruppe mennesker gik til undervisning i naturens mangfoldigheder hos forfatteren, foredragsholderen og ikke mindst naturvejlederen Helge V. Qvistorff.

Ved kursets afslutning var alle enige om, at dette var alt for godt til bare at skulle være slut, hvorpå vi formaliserede arbejdet ved at danne foreningen Rold Skovs Venner. En forening, der skulle være åben for alle, og hvor formålet var at bringe mennesker i kontakt med naturen samt lære dem at læse de spor, som naturen selv eller mennesker har efterladt sig gennem årtusinder.

Vi arrangerer hvert år otte søndagsture, fire om foråret og fire om efteråret, hvor vi hver gang går cirka 10 km. Som navnet siger for det meste i Rold Skov, men vi har også arrangeret både dag-, weekend- og ugelange ture til andre naturskønne steder i landet. Ja, vi har sågar travet i H.C. Andersens fodspor ved at bestige Bloksbjerg i Harzen.

Vore almindelige ture varer normalt cirka 4 timer fra kl. 9.30 til 13.30, og man møder på nogle i forvejen fastsatte steder, der ligger mest hensigtsmæssigt i forhold til den aktuelle tur.

Undervejs holder vi en lille frokostpause, hvor der er lejlighed til at nyde medbragt mad og drikke. Her bliver der også opkrævet et beskedent vederlag, for tiden 20 kr. for at deltage i en tur til dækning af nødvendige driftsudgifter.

Disse kan, ud over breve og porto, være honorar til en skov-ejer eller erkendtligheder til fremmede turledere. Vores egen turleder, Helge V. Qvistorff, er derimod særdeles billig. Han går gerne mellem 10 og 15 km. på blot en plade chokolade. Hvad der måtte være tilbage af de

Tegning af

en kronhjort.

indsamlede midler går til medlemmerne i form af tilskud til entrées eller forskellige former for fortæring.

Rold Skovs Venner er en forholdsvis stor forening, og der er for det meste mellem 60 og 100 deltagere med på turene, alt efter vejrliget, men det drejer jo blot om at klæde sig godt på, og ikke mindst hvad fodtøj angår. Nogle af medlemmerne har været med lige fra starten, og disse har nu sammenlagt travet en tur som fra Rold Skov til Verona i Norditalien.

Vore ture er både spændende, muntre og indholdsrige. Spændende fordi en drillesyg turleder ofte ”farer vild” og fører os frem til steder, hvor man ellers sjældent ville komme. Muntre, fordi der knytter sig en mængde anekdoter og morsomme historier til de personer, der har levet i og omkring skoven i århundreder. Men også indholdsrige, fordi Qvistorff fortæller om skovens historie, dens liv og dens seværdigheder. Man får således ikke bare en travetur i vor dejlige natur, men også noget med sig hjem i form af ”åndelig føde”.

Turene er altid arrangeret efter aftale med de pågældende skovejere, og både Buderupholm Statsskovdistrikt, og godserne Lindenberg, Nørlund og Willestrup har vist Rold Skovs Venner stor velvilje, hvilket vi er meget glade og taknemmelige for.

Skulle nogen være interesseret i at deltage i alt dette, kan vi nås på flere måder. Vores brochure ligger bl.a. på Turistbureauet i Skørping, hvor man også kan få det aktuelle program. For de, som er på internettet, kan man også finde os på adressen [www.roldskovsvenner.dk](http://www.roldskovsvenner.dk) hvorfra man kan klikke sig ind på det aktuelle program.

Vi vil gerne dele vores glæde over naturen med andre, for trods teknik og moderne tider skal vi ikke glemme, at også vi er en del af den natur, som er grundlaget for hele vores tilværelse på godt og ondt. Lad os forvalte arven på bedste måde.

*Per Andersen, formand.*

## Tur 1.

Hvorfor i himlens navn vi skulle møde ved Mosskov Pavillonen, når vi skulle på tur i Jægersborg Skov, var der ingen, der rigtigt kunne forstå. Ej heller turlederen, men det skulle vi altså. Startturen søndag den 14. marts blev dog en særdeles dejlig tur, som var anført af en turleder, der var i både fortælle- og drillehjørnet, ligesom der trods lang tids kulde og snevejr dagen før nu blev det skønneste forårsvejr til gavn og glæde for turens 87 deltagere.

Efter de i indledningen nævnte meddelelser starter Helge turen med at føre holdet op på ”Den nedstyrtede flyvers plads”. En plads, hvor der aldrig nogensinde er styrtet en flyver ned, men som alligevel kan give stof til nogle drabelige historier.

Herfra fortsætter vi nu et stykke vej gennem Store Arden Skov til vi når omtrent over i nærheden af Langnæsmosen. På denne tur møder vi et hul i vejsiden, der godt kunne minde om et ”mini-jordfaldshul”. Den drillesyge Helge spørger fmd. om hvad dette hul mon kan være, men det kan jo være hvad som helst fra et gravet hul til sporet efter en stor sten. Helge har dog en anden teori, nemlig at det er en savgrav. I gamle dage hvor man ikke havde motorsave, men måtte anvende lange håndtrukne skovsage, brugte man at grave et hul i jorden ved siden af træet, således at man kunne få en mere bekvem arbejdsstilling. Men om det er rigtigt i dette tilfælde, måtte selv den skovkyndige Helge erkende, at han ikke vidste.

Lidt længere fremme går vi gennem et flot stykke bøgeskov. Her fortæller Helge om hvordan bøgen kom til Rold Skov i 1500-tallet efter at denne tidligere havde været egeskov. Hvorfor bøgen kom og udkonkurrerede egen i løbet af forbavsende få år, er et af de spørgsmål Helge gerne vil have svar på, men som der endnu ikke er nogen der ved. Bøgen kom hertil som det sidste sted i landet, siger han. Kun to steder er den endnu ikke indvandret naturligt, nemlig ved Thisted og ved Horsens.

Da vi på denne tur mest skal færdes i Lindenburgs del af Rold Skov, er det også nærliggende at fortælle lidt om familien Schimmelmann. Helge omtaler hvorledes den første greve, Hein-

rich Carl Schimmelmann havde skabt sig en formue i Tyskland ved bl.a. at handle med hæren og med Meissener porcelæn. Han kom her til Danmark i 1762, hvor han da købte det palæ i København, der i dag hedder Odd Fellow Palæet, ligesom han også havde en geværfabrik i Hellebæk samt hele handelen med sukker på De Dansk Vestindiske Øer. H.C. Schimmelmann ejede godset Ahrensburg ved Hamborg, men her ud over købte han også godset Lindenberg i Danmark. Ikke fordi han faldt for godset eller for egnen, men fordi han gerne ville være lensgreve, hvilket krævede et tilliggende på 2.500 tdr. hartkorn. Dette er dog et særdeles stort areal her i Himmerland pga. landsdelens magre jorder, så for at nå sit mål måtte han opkøbe så godt som hele den nordøstlige del af Himmerland, herunder adskillige landsbyer med ikke mindre end 14 kirker.

Helge omtaler også hvordan Schimmelmann ønskede at være skovejer, og derfor startede med at købe en stor del af Rold Skov af godset Mylenberg. Lindenberg ejer stadig den største del af skoven. Det drejer sig om ikke mindre end ca. 3.400 ha., hvilket er et særdeles stort areal. Lindenberg var indtil for ca. 15 år siden Danmarks største gods i areal, men har dog nu solgt både Lille Vildmose og Toft Skov fra.

Efter endnu en tids vandring kommer Helge også ind på det at gå på jagt. Jeg har også selv været med på nogle jagter her i Rold Skov, siger han, men jeg har dog aldrig skudt et dyr. Nu er jeg ikke jæger mere, for hvis man ikke har fornyet sit jagttegn i 15 år bliver man slettet af "lægdsrullen" og er dermed ikke jæger, hvilket jeg i øvrigt aldrig har været.

Derimod omtaler Helge Lindenburgs jagtchef Elisabeth Svendsen som en meget kompetent og dygtig jæger. Samtidigt er hun også den, der passer på vildtet her i skoven. Man regner med at der står ca. 3.000 stykker råvildt og fra 300 til 500 stykker kronvildt i Rold Skov.

Helge husker hvordan han engang var med hende ude at fodre dyrene med roer og halm om vinteren. I ved, hvor svært det er at komme helt tæt på vildtet, siger han, men det kan Elisabeth Svendsen. De kender også tidspunktet, og når hun kommer, står de faktisk og venter på hende. Den dag hvor jeg var med, kom de dog ikke helt så tæt på, så jeg var nødt til at holde mig lidt på afstand, men dog ikke mere end ca. 50 meter.

Sluttelig fortæller Helge om en jagt i Statsskoven hvor Elisabeth var inviteret med. Man kunne da se fald fra kronvildt. Nogle af jægerne funderede meget over hvor længe dette mon havde ligget i sporet, men så kom Elisabeth og gjorde alle disse mandlige jægere meget flove, idet hun bare lagde sig ned på knæ og sagde: "*Det kan man sgu da lugte*". Om det er rigtigt, ved jeg ikke, men det var da imponerende gjort, slutter Helge sin historie.

Fra Langnæsvej går vi nu tværs over Møldrupvej og ad denne et kort stykke mod sydøst inden vi drejer ind i Jægersborg Skov, hvor Helge som det første vil vise os en stenstue. En stenstue, som er meget flot, og meget ukendt, siger han. Vi har da heller aldrig været her før i egenskab som Rold Skovs Venner.

Disse grave stammer fra den tid, hvor fanger- og jægerfolket begyndte at dyrke korn for 6.400 år siden. Dette ved man gennem pollenanalyser næsten på årstal. Når der findes den plante, der hedder lancet-vejbred, betyder det, at der er opstået et begyndende landbrug, idet den breder sig som ukrudt i kornmarkerne. Man ved også, at man begyndte at bygge disse grave ganske kort tid efter at stenalderfolket var blevet bofaste, og selvom der har været omkring 100.000 af dem her i Danmark, varede hele perioden blot 500 år. Så sandelig en imponerende præstation med datidens hjælpemidler.

Mens Helge fortæller om alt dette, ser vi pludselig at der kommer to rådyr springende tværs over den lysning i skoven hvor stenstuen ligger. Dette bringer os tilbage i nutiden, således at det nu også er tiden for at fortsætte vor tur. Denne bringer os hen forbi ejendommen Jægersborg, hvor føromtalte Elisabeth Svendsen bor.

Da vi er lidt på afstand, stopper Helge atter op fordi han vil fortælle lidt om den del af krybskytteriet, der har haft relation til dette sted. Men først vil jeg fortælle jer en anden historie, siger han. Vi skal tilbage til den tid hvor jeg var direktør på Rold Storkro. En dag, hvor jeg

sad inde på mit kontor med døren åben ud til receptionen, kunne jeg høre at skuespilleren Poul Reichhardt kom og spurgte om han kunne få lov til at tale med direktøren. Da jeg gik ud til ham, sagde han sådan lidt uventet og mærkeligt til mig: *"Har De ikke en halv time så vi kan gå en skovtur?"*.

Selvom Poul Reichhardt havde været gæst på Storkroen mange gange, mente jeg ikke at han kendte mig, men jeg tænkte, at det kunne da være meget skægt, fortsætter Helge. Det, som Poul Reichhardt gerne ville spørge Helge om, var, om han ikke godt ville bede kroens andre gæster om at lade ham være i fred, hvis de blev alt for påtrængende. Poul Reichhardt skulle spille på Aalborg Teater, og boede netop på Rold Storkro sammen med kone og børn for at kunne være i fred. Det skete da også kun en enkelt gang at Helge måtte bede en af Storkroens andre gæster respektere Poul Reichhardts ønske.

Der var dog en ting, som folk ikke kunne forstå. Og det var, at Poul Reichhardt daglig var sammen med en af de lokale mænd ved navn William Blicher. William er den sidste rigtige krybskytte vi har haft her i skoven. Hans kone lever endnu og bor i et meget kønt og ægte himmerlandsk hus ovre i Gravlev. William var også en glimrende billedskærer, og der stod adskillige af hans træfigurer oppe på det gamle Rebildhus.

William lagde ikke skjul på at han var krybskytte, og han havde det ligesom den gamle Artolerist-Niels, idet han godt kunne lide at drive gæk med øvrigheden, fortsætter Helge.

På et tidspunkt ville Jens Hvass dog ikke finde sig i det mere, men det var så uheldigt, at en af hans skovløbere var en bror til William Blicher. (Det var i øvrigt ham, som havde startet det første spillemandsmuseum i Rebild, der desværre brændte). For at fange William satte Hvass nogle af sine skovløbere i stævne med politiet nede ved Kovrsbækken, og da politiinspektør Hoby kom derned, spurgte han en skovløber om denne havde set, om Blicher havde været i skoven. *"Ja, sagde han, det har jeg"*. *"Hvilken vej?"*, spurgte Hoby. *"Jeg synes, at vi skal gå den vej"*, svarede skovløberen og pegede. Det var først meget senere at Hoby fandt ud af, at den Blicher han havde gået sammen med – det var William. Jens Hvass var rasende, men helt langt op i 50erne var det at drive krybskytteri ikke noget, som folk i almindelighed så ned på, når blot det drejede sig om folk, der på sin vis gjorde det af fattigdom.

Når Poul Reichhardt hver eftermiddag var sammen med William Blicher på et lille traktørsted ovre ved Thingbæk Kalkminer, var det fordi han gerne ville lære at tale rigtigt jysk. Og var der én, som kunne det så var det William, der talte den dejlige gamle himmerlandske dialekt til fuldkommenhed. Der var der nogle af de fine krogæster ovre fra Nordsjælland – Gentofte, Hellerup, Ordrup og Vedbæk, der ikke kunne forstå, at Poul Reichhardt ville spille sin tid på sådan en bondekarl. Men Poul Reichhardt var jo nok alligevel klogere end dem.

Helge vender tilbage til det med krybskytteriet og siger. Da grev Schimmelmann købte hele det område vi besøger i dag, ansatte han en forstuddannet mand nede fra Tyskland ved navn Christopher Ahrns til at forestå jagten på krybskytter. Dette bevirkede selvfølgelig at lokalbefolkningen ikke kunne fordrage denne mand. Christopher Ahrns boede først på Tulsted og Thustrup, men flyttede senere her til Jægersborg som vi lige er gået forbi. Den gamle historiker Klaus Gjerding fik ham også galt i halsen og har omtalt ham med megen munter ironi. Denne omtale er citeret på side 130 i Helges bog, *"Rold Skov – Danmarks største"*, men da Helge selvfølgelig ikke kan huske et så stort værk udenad, læser han nu omtalen op, så de af vore medlemmer, der er så uheldige ikke at eje bogen, også kan få glæde af denne muntre historie.

Turen skal nu gå videre som en rundtur mod nordøst i Jægersborg Skov. Undervejs finder vi en dejlig plads med sol og læ, som er velegnet som stedet for at holde frokostpause. Og, som noget helt nyt, med musik til maden. Et nyt medlem, tidligere ingeniør ved TDC, Kai Vagner Jensen, spillede *"I skovens dybe stille ro"* for os på sin mundharpe. Det kunne nok ikke have været gjort på et mere nærliggende og vedkommende sted.

Efter endnu en tids fortsat vandring stopper Helge atter engang op for at fortælle om nogle af

de andre gammelkendte krybskytter – Artolleristen, Kulsvier Frederik, osv., Men pludselig siger han: *"Jeg er utilfreds med både fmd. og min kone. Og det har lidt med hinanden at gøre. Tænk jer, min kone har ifølge tidenderne været gravid 14 gange. 13 indtil i dag, og nu kom Per og spurgte, om det var rigtigt at hun var gravid for 14. gang. Det undrer mig. Jeg forstår det ikke"*. En sagesløs fmd. spørger nu, for ligesom alligevel at blive i rollen: *Hvad gør I ved alle de børn?"*. *"Du må spørge Pernille, for jeg ved det ikke. Jeg undrer mig også"*, svarer Helge. *"De ender nok i "Sporløs" engang"*, replicerer fmd. til medlemmernes store moro. *"Den var faktisk go`. Der kom du med et guldkorn"*, siger Helge som en sidste bemærkning. Men hvad kan man så lære af den snak? At nogle mennesker har mere travlt og blander sig i ting som de ikke aner noget om, og som heller ikke kommer dem ved. Men i grunden vel såre menneskeligt.

Helge slutter med nok et par historier om Artollerist-Niels før end vi på den fortsatte tur igen kommer forbi Jægersborg og herfra går over Møldrupsvej og et kort stykke vej ned ad Turistvejen mod Store Økssø. Men i stedet for at fortsætte ad denne, drejer vi nu ind i skoven til højre. Her passerer vi et stort område, som er blevet totalafdrevet og derefter indhegnet for at skåne de nye planter. Nede ved Mossø følger vi denne et stykke vej rundt og kommer ud lige hvor Turistvejen og "skelvejen" mellem Statsskoven og Store Arden Skov går ret mod syd. Vi følger "skelvejen". Efter en tid forlader vi dog igen denne for at gå tværs gennem skoven ned mod vores udgangspunkt ved Mosskov.

Af en eller anden grund er holdet dog blevet spredt i en meget lang række, hvorfor Helge er stoppet op og står afventende med fortroppen så det nærmest ser ud som om de holder andagt. Da der er en, der nævner dette, får det Helge til at fortælle følgende om en tidligere så kendt sjælehyrde: *"Han kunne godt lide fintfolk. Man sagde om ham, at når han gik op ad kirkegulvet, kunne han hoppe over 10 husmænd for at komme hen og sige goddag til en gårdejer. Man sagde også om ham, at hans prædikener var så lange og så kedelige, at han kunne afkristne et sogn på én søndag ved morgen- og aftengudstjenesten. Hertil var der en anden, der sagde. Nej morgengudstjenesten det var såmænd nok."*

Dagens sidste historie skal også handle om en krybskytte, nemlig den navnkundige Lars Kjær. Da Lars dagen efter sit guldbryllup kom op på Rebildhus for at takke for festen, betroede han kromanden Frimuth Engelst, at han ikke bare var krybskytte men også krybfisker.

Dette havde Frimuth aldrig hørt før, og så var det at han stillede Lars det indlysende spørgsmål. Var det ikke koldt at stå ude i åen om vinteren? *"Jow, jow. Det gysned sgu da lidt, naar vaandet ramt` røvhullet"*, svarede den lune Lars.

Hermed var turen slut, idet der nu kun var et ganske kort stykke vej ned til vore biler. Vi kan kun sige, at det havde været en rigtig god start, og en rigtig dejlig tur. Det var nok alligevel ikke så tosset endda at starte den nede fra holdepladsen i Mosskov.

## Tur 2.

Havde turen til Jægersborg Skov været en dejlig tur, så blev dagens tur til Rold Østerskov det ikke mindre. Søndag den 18. april mødte der præcis 80 mennesker op til en tur, der kom til at starte noget anderledes end sædvanligt. Det var nemlig sådan, at der nu var gået 10 år siden at Lissi og Jørgen Sørensen og Tove og Jens Larsen var med til at gå planken ud på deres første turovre ved Store Blåkilde. I den anledning havde de to familier indkøbt så mange flødeboller at vi alle blev trakteret med en sådan inden starten. En flot gestus må man sige. Skribenten har endda hørt om nogen, som fik mere end én af slagsen.

Herefter indledte Helge den egentlige tur med at gå ad den gamle hovedvej 10 et kort stykke vej mod nord, med det formål at komme til skovs ad Nordre Mosevej. Efter en tids vandring ind mod Farsø Mose stopper han op for kort at omtale Lindenborgs skove. Helge nævner at vi nu befinder os i Rold Østerskov, men omtaler også hvordan Rold Vesterskov var lukket land

helt frem til 1970. Han fortæller ligeledes om problemerne med at Lindenborgs arealer ikke hænger fysisk sammen. Rold Vester- og Østerskov er adskilt fra St. Arden-, Jægersborg-, Hellum- og Siem Skove pga. at Statsskoven strækker sig fra syd til nord gennem hele Rold Skov. Da Lindenborg Gods selvsagt gerne ville have en korridor gennem Statsskoven fra øst til vest, forsøgte den gamle lensgreve flere gange at forhandle om et mageskifte, hvilket dog aldrig nogensinde kom til at lykkedes for ham. Om det måske var en magtkamp mellem statskovrideren og lensgreven, der lå til grund for at Lindenborgs skove er delte endnu den dag i dag er ikke til at vide.

Helge fortsætter med at fortælle lidt om grev Schimmelmans forhold under og efter krigen, hvor greven ikke ville omgås folk på egnen. Som en af de få, fik Helge dog kontakt med ham, idet greven til tider kom hen på Storkroen for at få sin kaffe og en snak med Helge.

Ved en af disse lejligheder spurgte greven Helge om hvilket sted, der var det smukkeste i hele Rold Skov. Men da Helge har beskrevet denne episode så flot i ”Rold Skov – Danmarks største”, lader vi dette værk fortælle historien:

*”Han var en imponerende skikkelse, som han sad der foran pejsen på Rold Storkro. Næsten to meter var han. Han var også en ældre herre. Han sad ligesom og reflekterede, og så kom det pludselig: ’Hvad er det smukkeste sted i Rold Skov?’*

*Det er naturligvis umuligt at svare på. Er det Troldeeskoven, er det Rebild Bakker, eller er det noget helt tredje? Hvad skulle man svare? For at være flink over for den ældre mand, tænkte jeg, at jeg måtte nævne et sted i den del af Rold Skov, der tilhørte ham.*

*’Farsø Mose!’ sagde jeg. Han tænkte sig om, rystede så på hovedet: ’Den kender jeg ikke!’ ’Det er den, der ligger nede i Rold Østerskov!’ ’Det må De ikke fortælle mig, jeg kender min skov. Vi har ikke noget, der hedder Farsø Mose!’ sagde han venligt, men lidt irettesættende. Den var vanskelig. Hvad skulle man sige? ’Undskyld, lige et øjeblik’, sagde jeg og rejste mig, ’jeg henter lige et kort, så skal jeg vise Dem, hvor det er!’ Jeg var dog ikke et eneste øjeblik i tvivl om, at stedet hed Farsø Mose.*

*Jeg flyttede lidt på kaffekopperne, da jeg kom tilbage, lagde kortet på bordet og pegede på stedet, hvor der højt og tydeligt stod Farsø Mose.*

*’Nå’, sagde den gamle lensgreve fra Lindenborg, ’Faaresø Mose!’*

*Dermed stod det klart, at Geodætisk Institut på et tidspunkt havde smidt det ene ’a’ og et ’e’ væk, så Faaresø Mose var blevet til Farsø Mose. Ikke længe efter var der et foredrag i Års, hvor en lærer fortalte om Himmerland.*

*Blandt andet sagde han, at i gamle dage drev man kvæget og svinene helt fra Farsø til Rold Skov for at græsse og gå på olden, da der ikke var skov i Vesthimmerland. ’Det er der faktisk bevis for,’ sagde han, ’for der findes et sted i Rold Skov, der hedder Farsø Mose!’ Sådan kan danmarkshistorien forvandles ved et tilfælde”.*

Vi kan her føje til, at Helge undlod at kompromittere læreren ved ikke at sige noget.

Ved et højdepunkt der ligger 102 meter oh, og hvorfra der er en fantastisk flot udsigt ned mod Farsø mose og sø, fortæller Helge om det at lære en skov at kende. Dette kan man gøre ved at gå for at finde højdepunkterne, gå for at finde moserne og gå for at finde søerne, siger han. I Rold Skov er der en ting ekstra som måske er det allernemmeste, at gå for at finde kilderne. Sten er også gode at gå efter, og på den måde lærer man efterhånden skoven godt at kende. Jeg havde været gennem det der med kilderne, fortsætter Helge, og så syntes jeg, at jeg skulle lære søerne at kende, hvoraf Farsø Mose nok var den sidste. Jeg kan huske, at jeg kom gående hen over en bakketop oppe på vejen, hvorfra man dengang kunne se ned til den, og så lå den der lige pludselig for fødderne af mig. Jeg synes, at Farsø Mose er så smuk, det er nok den, der ligger allerflottest i Rold Skov. Helge slutter med at understrege igen, at selv om der i dag på alle kort står Farsø Mose, så er det rigtige navn altså Faaresø Mose.

Vi går nu helt ned til, skal vi sige, ”sømosen”, idet området jo rummer både sø og mose. Her nævner Helge, at da han kom her til skoven, stod der mellem en lang række meget store træer

det allerstørste træ i hele Rold Skov. Langt større end de træer, der står i Den Jyske Skovhave. Disse træer overlevede alle den store storm i 1981, men til Helges store fortrydelse, blev de alle savet ned ganske kort tid efter.

Vi fortsætter rundt om søen mod sydøst, men drejer så atter mod nord ad Langbakkevej. Efter en tids vandring stopper Helge igen op. Denne gang ved nogle træer, hvor flere af dem ligger ned. Det er en mærkelig tid vi lever i, siger han. Når man ser alle de træer, der ligger her og som ikke kan bruges til andet end at flise op, kommer man til at tænke på, hvorledes man i gamle dage ville have elsket at få sådan noget træ.

I almindelige hjem var der da ikke andet end sten og træ man kunne bruge. Jern var for dyrt og plastic var ikke kommet endnu. Men alt det træ, som man skulle bruge, fik man i skoven fra hvem der måtte være ejer af det pågældende areal. Dog ikke graner, idet disse først kom til Rold Skov omkring 1830.

Lindborg Gods har ikke altid ejet området her. Helge nævner også en række andre ejere af denne del af skoven. Willestrup, Staten og Mylenberg. I dag kan vi se, at en stor del af området er tilplantet med juletræer. På blot én ha. kan der stå 6.000 træer, hvilket bliver til et imponerende antal hvis man tager hele den del af Rold Skov, som er tilplantet med disse. Danmark er trods sin lidenskab verdens største eksportør af juletræer.

Vi passerer også flere af nutidens ”gravhøje” som Rold Skov er så ”beriget” med, nemlig forsvarets ammunitionsdepoter. Dette får Helge til at reflektere om militæret i almindelighed og disse depoter i særdeleshed. Vi hører først historien om hvordan han undgik at have gymnastik i skolen pga. ”forsnævret milt”, så hvorledes han undgik at komme ind som soldat, og endelig om da han ”snød” sig til at komme ind i et depot ovre i Hesselholt Skov.

Da Helge er færdig med sin historie, hvori også Helges far, marinemaleren Victor Qvistorff, har spillet en rolle, beder fmd. om ordet. Dette har nemlig inspireret denne til at gøre opmærksom på en flot kunststilling oppe på Dronninglund Kunstcenter, som er bygget op på grundlag af Helges bog, ”De satte kulør på Nordjylland”. Og, som noget helt specielt - Helge er selv udstiller med ti af sin fars billeder og seks af sine egne. Sandelig en spændende udstilling med stor succes som fmd. kun kunne anbefale vore medlemmer at se.

Fra Langbakkevej går turen nu videre mod nordvest ad Tyvdalsvej, men lige efter det store venstresving drejer vi til højre ad Bomvej. Herved passerer vi grænsen ind til Statsskoven, på hvilket sted der også ligger placeret en stendysse. Stenalderfolket har nu nok ikke kendt til en sådan grænse, men bare anlagt deres grav på et godt sted.

Højen har aldrig været gravet ud, siger Helge, men går man op på den, kan man godt lige se de store overliggersten. Der har faktisk aldrig været gravet hverken en stenkiste eller en kæmpehøj ud i Rold Skov. Vi ved derfor uendelig lidt om de mennesker, der boede her før, men man antager, at det er enkeltgravsfolket, der har lavet langt de fleste af kæmpehøjene i Rold Skov.

Det særlige ved denne høj er, at det er den sydligste kæmpehøj i Rold Skov. Først når man kommer ned syd for skoven findes der en meget stor høj. Denne ligger nord for Rold by og er det højeste punkt i Himmerland. Man siger, at Rold Bavnehøj lige syd for byen er det højeste punkt, men det er ikke rigtigt. Det er den nordligste af disse kæmpehøje, som er højdepunktet. Dette fortæller os, at der altid har været skov fra højen her og ned til skovens sydlige grænse. Når der hverken findes dysser eller kæmpehøje, har der heller aldrig boet mennesker i denne del af skoven. *(En ganske betagende tanke, må man sige. red.)*

Da vi jo befinder os, ikke bare på grænsen mellem Lindborg og Statsskoven, men også på grænsen mellem Hindsted og Hellum herreder, føler vi os ligesom draget af at overskride denne grænse og fortsætte et stykke vej mod nord ind i Statsskoven. Men efter kort tids vandring vender vi dog om og går tilbage forbi højen og videre ned mod Tyvdalsvej. Her findes der nemlig en stor slette, der er anlagt til græsning for skovens dyr. Og da solen skinner og der tillige er lunt og dejligt, benytter vi så også dette sted til vores egen fouragering.

Efter pausen fortsættes turen mod vest og derefter atter sydover ad Rævebakkevej, idet vi på den måde bevæger os ind i området, som kaldes Rævebakkerne. Her nævner Helge, at i modsætning til Himmerlands højeste punkt nede ved Rold, er det højeste punkt i selve Rold Skov netop området her i Rævebakkerne. Vi er over 100 meter oppe, siger han. Den vej vi lige er gået, er faktisk det højeste sted i Rold Skov. Vi gik forbi en kæmpehøj på højre hånd, der er 113 meter oppe, ligesom Rold Bavnehøj, hvorimod kæmpehøjen lige syd for skoven når 116 meter op som landsdelens højeste sted.

Rævebakkerne er et meget smukt område, ligesom der er en meget smuk udsigt. Vi har taget en afstikker ind i et område med løvskov, og da træerne endnu knapt nok er sprunget ud, kan vi se ned over Lindenberg ådal og helt ud til Nørlunds skove i horisonten. Meget flot.

Den sydlige side af Rævebakkerne afgrænses af Jordbrovejen, som forløber i retningen øst-vest. Vi vælger at gå mod vest, men slår dog lige et smut ind i skoven på venstre hånd inden Helge stopper op ved et tværgående skovspor, hvor han fortæller noget om det at få skrevet skovens historie.

Da Helge kom her til egnen var der ikke ret mange, der vidste noget om skoven og der var ikke skrevet særligt meget ned. Helge ville bl.a. gerne vide noget om røverne fordi gæsterne på Storkroen ofte spurgte ham om disse, men man vidste så lidt, at man ikke engang havde hørt om Bette Fanden. På det tidspunkt kendte Helge ikke til det, der på nudansk hedder at researche. Han søgte dog alle vegne og fik omsider kontakt til skovrider H.P. Stougaard på Lindenberg. Stougaard var dog meget fāmælt og sagde, at han ikke vidste noget om disse røvere. Men pludselig skete der noget, som løste op for samtalen. (Helge fortæller nu historien om billedet på Stougaards kontor som Helge roste, hvorefter Stougaard lige pludselig vidste alt om Røverne fra Rold, og Helge dermed kunne få sin historie).

Helge blev yderligere anbefalet at læse Jeppe Aakjærs dejlige trebindsværk, ”Steen Steensen Blichers Livstragedie”. Her findes bl.a. den af Blichers noveller, der hedder ”Bette Fanden”. Stougaard fortalte også Helge, at han havde besluttet sig til at vejene i Rold Østerskov skulle have navne efter røverne. Og faktisk står vi nu lige hvor Bette Fandens Spor og Pernilles spor går i hver sin retning fra Jordbrovejen.

Helge slutter sin beretning med at fortælle lidt om røvernes liv og levned, der jo som bekendt endte med tilfangetagning og efterfølgende straf. Især har Bette Fanden Helges bevågenhed på denne tur. Hvorfor har han mon lige forelsket sig i ham? Kan det være fordi hans skovspor støder lige op til Pernilles? Én ved ingenting!

Lidt længere fremme i retning af den gamle hovedlandevej standser vi en sidste gang ved et område, der er tilplantet med nobilis-graner, og som bliver anvendt til klipning af pyntegrønt. Dette kan man gøre til de er ca. 30 år gamle, hvorefter de får lov til at vokse normalt og blive til rigtig skov.

Her fortæller Helge om nogle tildragelser fra den tid hvor han startede som direktør på Rold Storkro. Vi hører således om at han gerne ville have lavet om på sin forgængers traditioner, hvilket ikke var let, for stamgæsterne sagde igen og igen: Vi plejer!

Især var det svært at lave om på juletraditionerne, Men Helge lavede alligevel det helt store scoop ved at foregive at elektriciteten på hotellet var gået i udu. På selve juleaften gik det helt i sort, også i restauranten hvor gæsterne ventede på julemaden. Men lige pludseligt tændtes lyset ganske, ganske langsomt i det store grantræ, der står lige ude foran hotellet, og mens alle så på dette, kom der otte unge piger i hvide kjoler ind og tændte nogle i ly af mørket anbragte kærter, hvorpå pigerne gik op til pianisten og sang et vers af salmen ”Et barn er født i Betlehem” til dennes akkompagnement. Jeg siger jer, slutter Helge, tårerne løb ned af gæsternes kinder. Åh, det var så dejligt, for min idé viste sig jo ikke at være så tosset endda. For at følge denne succes op, kontaktede Helge den gamle lensgreve for også at få lov til at tage gæsterne med over i Rold Vesterskov, som dengang var totalt lukket, men svaret var et konsekvent nej. Helge gav dog ikke sådan op. Han forklarede greven at hans stilling faktisk



var på spil, hvis der ikke skete noget radikalt med hotellets arrangementer. Dette må have lydt overbevisende, for greven ændrede nu mening og sagde: *"Nå, ja hvis det forholder sig sådan, så er jeg jo nødt til at give Dem lov"*.

2. juledag drog Helge så til skovs med 100 gæster i det flotteste snevejr. Turen skulle gå ind til Teglsø og det lensgrevelige jagtslot, men sneen blev højere og højere og vejen mindre og mindre jo længere selskabet kom ind i skoven. Til sidst måtte Helge have kortet frem, hvilket jo ikke styrkede gæsternes tillid til ham. Her var det så at en disse sagde til ham: *"Hr. Qvistorff. Jeg er oberst ved militæret, og jeg siger altid til mine rekrutter, hvis der er forskel mellem terrænet og kortet, så er det altid terrænet, der har ret"*.

Helge fandt senere ud af, at vejen, som var angivet på kortet, var blevet nedlagt. Dette havde imidlertid haft den konsekvens, at selskabet kom ud til landevejen ca. 2 km. borte fra det sted hvor bilerne var parkeret, hvorfor Helge måtte give champagne til alle om aftenen. *(Ja, det er ikke sådan at være nybagt turleder. red.)*

Også nytårsaften skulle komme til at forløbe noget anderledes end man var vant til på Rold Storkro. Helge havde da indbudt grev Schimmelmänn til at være nytårstaler, og for at gøre aftenen rigtig "lindborgsk" havde Helge tillige købt vildsvin ovre i Toft Skov. Noget som hverken chefkokken eller hotellet havde prøvet at servere før.

Greveparret sad ved et bord i selskab med cirka 10 personer, herunder selvfølgelig direktøren og hans frue. Pludselig kiggede greven over på Helge og sagde: *"Ved De hvad Qvistorff, det her, det er ikke særligt mørt. De skulle have købt de vildsvin hos mig"*. *"Det har jeg også grev Schimmelmänn"*. Jeg kunne have bidt tungen af mig i samme øjeblik, jeg sagde det, siger Helge nu. *"Hvad har De, hvad har De. Min stok"*, sagde greven og var allerede på vej ud for at ringe til skytten ude i Toft Skov for at give ham en skideballe. Men lensgrevinde Birthe Schimmelmänn, der var en utrolig sød dame, kunne godt se, at det var helt galt at ringe på en nytårsaften og fik sin mand til at sætte sig ned igen. Der var heller ikke én af de øvrige gæster, der klagede over at stegen ikke var mør.

Ved midnat skulle greven så holde sin nytårstale, hvilket han gjorde stående højt til vejrs oppe på en stol. Der skete så det, som er sket for så mange andre. Han kunne ikke få talen sluttet af, men begyndte at køre i ring. Og igen var det grevinden, der greb ind og sagde: *"Gå nu ned lille Far, nu har du sagt nok"*.

Med disse og et par andre træk fra Helges debut som direktør på Rold Storkro slutter han med at sige: Så hørte jeg ikke mere "plejer". Så var det overstået. Der var nu ikke ret langt ud til landevejen hvor vi dog skulle fortsætte et stykke mod syd hen til vore biler. Turen var hermed slut. Dog ikke helt, thi der var visse personer, der opdagede, at der var flere flødeboller tilbage i de glade givers bil. Disse blev prompte inddraget og spist under megen munterhed. Tak for det, og tak til en ualmindelig munter og fortælleglad Helge.

### Tur 3.

Søndag den 16. maj var det så atter tiden for en tur i skoven. Denne gang i den del af Statens område, der hedder Skindbjerglund, hvor de 77 deltagende medlemmer allerede ved skovbrynet bliver mødt af to nysgerrige kvier. Og hvad er så formålet med at disse går her? Selvfølgelig som led i naturplejen og fornyelsen af dette enestående stykke skov. Dette er på bedste vis beskrevet på en planche med følgende tekst:

*"Skindbjerglund er en rest af de mægtige skove, som i oldtiden dækkede det meste af Himmerland. Skoven rummer enestående partier med gammel egeskov fra 1700-tallet. Det er et særsyn i Danmark med så gamle ege i så store og tætte bevoksninger. Der er en varieret opvækst af bl.a. hassel og hylde under de gamle ege.*

*Egeskoven i den nordlige del af Skindbjerglund blev fredet i 1954 og har siden været udlagt som urørt skov. Den lange periode uden forstlige indgreb har betydet at skoven har udviklet*

*sig i et urskovsagtigt præg. Skindbjerglund er omfattet af en strategi for bevaring af naturskove i Danmark. Målet er at genskabe én stor egeskov. Derfor skal bøge- og nåletræsbevoksningerne inden år 2050 konverteres til eg, enten ved naturforyngelse eller ved plantning af dansk eg, (helst af lokal afstamning). Der er opsat et trådhegn omkring et parti med gamle ege centralt i skoven netop med henblik på at fremme selvsåningen af eg. Hegnet er nødven-digt for at beskytte nye egeplanter mod rådyrs bid.*

*Ær – eller ahorn som den også kaldes – breder sig lystigt i skoven og truer derved egen. Derfor er alle gamle ær fjernet, så de ikke spreder nye frø i skoven. I den vestlige del af skoven er yngre ær nedskåren og kreaturer græsser her i en kortere årrække for at hindre genvækst af de nedskårne ær".*

På trods af særdeles stor travlhed med at forberede den endelige flytning, (i forbindelse med salget af huset på Stendalsvej), mødte Helge og Pernille alligevel op for at lede den første del af turen. Flot gjort, men det forhindrede dog ikke lidt sædvanligt drilleri, hvorefter Helge så kunne starte turen med at sige: "Nu går vi ind i den gamle skov". Dette vil sige ad vejen lige ret mod nord fra mødestedet, hvor han dog snart efter standser for at fortælle om dette stykke af den i fordums dage sammenhængende Rold Skov.

Oprindeligt tilhørte Skindbjerglund lensgrevskabet Lindenborg, men skoven blev i 1929 overtaget af Statsskoven, på hvilket tidspunkt området også blev fredet. Det var statsskovrider Poul Lorenzen, der både stod for overtagelsen og for fredningen, idet der ikke fandtes nogen egeskov i selve Rold Skov, hvorimod der i denne gamle rest fandtes egeskov som et af de få steder. Selvom Poul Lorenzen var et fint menneske, kunne han alligevel ikke bagefter lade være med at fortælle lensgreven, at han efter mageskiftet kunne sælge så mange grantræer, at disse udgjorde den samme værdi som skoven havde.

De to kvier er fulgt efter os op langs vejen og begynder nu at brøle så meget, at de afbryder Helge i hans beretning. - *Ka` I så lige holde op, turlederen er ikke meget for at blive afbrudt", råber fmd. efter dem, hvortil Ø.P. straks replicerer, "De er ikk` enige med ham, du".* Alt sammen til stor moro for selskabet.

Lidt længere fremme ad vejen stopper Helge atter op, alt imens kvierne stadigvæk er fulgt efter os indenfor heget. Da Helge ser, at denne skribent også er gået ind i heget for bedre at kunne komme frem og få optaget på bånd, hvad han har at fortælle, udtrykker han, som den gode kammerat han er, dette "fromme" ønske: *"Bare der ville komme en tyr om et øjeblik".* Helge omtaler igen at det er en stor synd, at der ikke er en egeskov i Rold Skov. Men så må vi jo gå herind og se på den i stedet for. Og som så ofte før, siger Helge, at han synes at egeskoven er langt, langt smukkere end bøgeskoven. Han omtaler også hvor vigtigt et råstof træ var i gamle dage. Én de måder man kan konstatere dette på, er de korte danske navne for de forskellige træer, såsom ær, eg, bøg, pil, ask, el, osv. De korteste ord i sproget, er altid dem, som har været mest anvendt, siger han.

Helge vender nu tilbage til at omtale Poul Lorenzen, der var skovrider her i skoven fra 1920 til 1940. Om hvordan han vendte tilbage, da han var over 90 år gammel. Om hans datter og svigersøn, Jægermesteren, der boede i Teglgårdsmølle ved foden af Bjergeskov. Om Helges avispolemik med Jægermesteren, og om hvordan Helge alligevel blev modtaget med store armbevægelser, når han besøgte denne i Møllehuset. Og endelig om hvordan Poul Lorenzen indledte en tale med det gode gamle jyske ord, "røv".

Efter endnu en tids vandring fortæller Helge om det at få noget at vide om ting, som man egentlig altid gerne har villet vide noget om. Som et eksempel nævner han spørgsmålet om hvor lang tid det tager for regnvandet at nå ned til kilderne. F.eks. tager det 50 år før vandet kommer ud af Lille Blåkilde, hvilket man nu kan konstatere gennem halveringen af radioaktive isotoper.

Et andet spørgsmål er istidens begyndelse, varighed og afslutning. Man regner almindeligvis med at den sidste istid varede 100.000 år og at den sluttede for mellem 15 og 20.000 år siden.

Siden hen har historikere dog sagt, at det var for mellem 10 og 15.000 år siden, men nu ved vi hvornår det var. Nemlig i år 11.650 før Kr. Dette har man kunnet fastslå i kraft af boreprøver af indlandsisen oppe i Grønland. Man har ligeledes gennem disse boreprøver kunnet se, at den sidste istid ”kun” varede i 80.000 år, ligesom man nu også ved, at Danmark ”kun” var islagt i 20.000 år.

Da isen var smeltet bort, lå der så et jomfrueligt land, som var klar til at blive invaderet af nye planter og træer. Fyrretræet var tæt på os, mens alle andre stod helt nede bag Alperne. Dog med undtagelse af enebær og bævreasp, som var her under hele istiden, idet den sydvestligste del af Jylland ikke på noget tidspunkt var islagt.

Blandt alle disse nye træer var nogle af dem mere hurtigløbere end andre. Grantræer og bøgetræer var forholdsvis hurtige, hvorimod den langsomste af dem alle var hassel. Et træ som vi netop kan se et eksempel på, hvor vi er standset lige nu. Men af en eller anden grund skulle hasselen vise sig at sætte ind med en spurt, og blev dermed den første af alle de nye træer, der kom til Danmark. Dette skete måske fordi hasselen har nogle frugter, som var næringsrige og som mennesker godt kunne lide, hvorfor disse så også har hjulpet den på vej.

Efter hasselen kom så skovens højtræer, ask og frem for alt lind. Danmark blev nu klædt i en linde og egeskov. Vel nok det flotteste skovbillede vi nogensinde har haft i Danmark, og som varede i mange tusinde år. Nu er der ikke mange lindetræer tilbage i landet. I Rold Skov er der kun et eneste sted, hvor der er oprindeligt lind, vistnok bestående af 28 træer der står nede i Nørlunds del af skoven.

Rold Skov har på et tidspunkt hovedsageligt været en egeskov, men efterhånden skulle folk bruge træ i ustyrlige mængder. Det var nok især da Skipper Klement brændte herregårdene af, at der skulle bruges masser af egetræ. Dette *kan* være årsagen til at egen blev udryddet i Rold Skov i løbet af ganske kort tid.

Vi fortsætter stadig ret mod nord og går nu ned i en slugt, hvor der står en gruppe store aske-træer. Dette er et af de få steder i Rold Skov, hvor der vokser ask, siger Helge. Asken var også et af de træer, der indvandrede samtidigt med, eller lidt senere end elm, eg, lind, osv. Asken er et meget smukt træ, og man kan altid kende den, hvis der i et skovbryn står et træ, som er lysegrønt hele sommeren igennem. Et andet kendetegn er, at den har sorte knopper.

Og så var asken Yggdrasil verdenstræet i den nordiske mytologi, fortsætter Helge. Yggdrasil stod i verdens centrum, og havde en kæmpemæssig stamme, som gik ned i jorden til tre livgivende kilder, og dets krone var selve himmelhvælvet, hvorfra der dryppede vidunderlig nektar ned på jorden. Det var omgivet af Asgaard, Midgaard og Udgaard, hvor henholdsvis guderne, menneskene og jætterne boede. Alleryderst lå så verdenshavet, hvor den frygtelige Midgaardsorm holdt til. Når ragnarok satte ind ville verdenstræet brænde og få jorden til at ryste og synke i havet. Men verden ville dog genopstå, og nogle få mennesker og guder overleve i en ny og bedre verden.

Et stykke vej længere mod østovre ved grænsen til Gerding Sogn stopper vi ved et område, som hovedsageligt er beplantet med eg. Helge forklarer her lidt om hvordan man kender forskel på forskellige egearter som f.eks. stilkeg og vintereg. Stilkegen kan man kende fordi agernet sidder på en lille stilk, ligesom barken på denne er mere skorpet og træet mere forkrøblet end vinteregen. Set med Helges øjne, er stilkegen så langt den smukkeste.

Helge fortæller også om den gang Poul Thomsen havde fået idéen til at kære et nationaltræ. I den forbindelse blev Helge bedt om at procedere for et af skovens træer, hvortil han straks svarede: *”Det er egetræet”*. Dette kunne han dog ikke få lov til, idet det allerede var bestemt, at det skulle direktøren for organisationen ”Plant et træ” gøre. *”Så vil jeg tale for lindetræet”*, svarede Helge. *”Men betingelsen for at være med, er, at jeg siger indledningsvis at Danmarks nationaltræ det er egetræet, men hvis det ikke var egetræet, så var det lindetræet og ikke bøgen”*. (Ja, man kan vel få ud af sidebenet, at man i virkeligheden procederer for egen. red.) Helge fortsætter. Bøgen kom jo først til Danmark for 2.000 år siden, og til Rold Skov for 500

år siden som det sidste sted i Danmark. Jeg var helt overbevist om at bøgen ville blive valgt til Danmarks nationaltræ, fordi ham der Øehlenschläger har gjort så meget for det. Men det viste sig jo at det var egen, der blev Danmarks nationaltræ. Alt andet ville også have været absurd, for hvis Danmark ikke havde haft eg, så tror jeg ikke, at der havde været et land, der hed Danmark. Så havde vi været en filial af Sverige eller Tyskland. For hver eneste gang vores krigsgale konger var ude at slås på landjorden, så tabte de, og hver gang var det vores flåde, der var bygget af egetræ, som måtte komme og hive sejren hjem. Så derfor har vi meget at være egen taknemmelig for.

Ud over de allerede omtalte, nævner Helge nu nogle flere egearter som f.eks. rødegen. Denne er meget hurtigtvoksende, hvorfor Jens Hvass med stor succes lod tilplante et areal med rødeg foran Troldeskoven for at beskytte denne mod vind og vejr. Længere sydpå findes der også duneg, steneg og korkeg. Korkegens bark har i høj grad været udnyttet til fremstilling af prop, men nu er man gået mere over til at bruge plastikpropper, hvilket måske nok er udmærket men alligevel ligesom ikke helt rigtigt, siger Helge. Alt i alt findes der omtrent 300 forskellige egearter i verden, de fleste i Asien og i Nordamerika.

Helge slutter sin kærlighedserklæring til egetræet med at nævne en helt speciel art, nemlig ”Sparekasseegen”. Landets første sparekasse på grevskabet Holsteinborg ved Skælskør brugte allerede i 1810 godsets egetræ som sit logo. Dette egetræ, som mange andre sparekasser også har brugt som symbol, findes stadig den dag i dag på godsets kirkegård. En stor flot eg, der er adskillige hundrede år gammel.

Som et sidste trip på første del af turen fortsætter vi nu langs det sydlige skovbryn tilbage til startstedet. Efter aftale, var det så her Helge måtte sige tak for i dag, ligesom han nu også fortalte skovvennerne om årsagen til at turen var halveret for hustrus og eget vedkommende. Og, som det allersidste, overlod han derpå anden ”halvleg” af turen i fmds. varetægt, og tænk, alle turde godt gå med på den fortsatte tur ned omkring Blåhøl.

Denne tur starter ad den vestligste vej gennem Skindbjerglund, går forbi de to nord for skoven beliggende ejendomme, og derfra videre gennem slugten ned til Lindenberg Å. For at komme hen til Blåhøl skal vi følge åen modstrøms, men allerede efter kort tids vandring møder vi en spang, som fører over åen til Avnsborg Eng på nordsiden. Vi skal ikke over åen i dag, men mange deltagere går alligevel ud på spangen for at kunne nyde at se åens vand strømme forbi i det gode og solrige vejr.

Vi befinder os også lige ved mast 51 på den gamle højspændingslinie fra Aalborg til Randers. Hvis ikke andre kunne, så var der i hvert fald flere gamle elværksfolk, der godt kunne få et nostalgisk tilfælde over at dette stykke af linien snart forsvinder. For de fleste andre var det måske nok den flotte udsigt over mod dette nordlige stykke Himmerland, indbefattet Voldsted Plantage, som var det mest interessante. Man kan også sagtens udpege flere af bebyggelserne ovre mellem træerne. F.eks. de huse, som er og var fabrikant Jørgen Bladt`s, installatør Ryø`s og entreprenør Berg Bach`s domiciler.

Vi fortsætter nu hen til den smukke kilde Blåhøl, eller det blå hul som navnet jo egentlig betyder. Og da der jo altid er nye folk med på turen, må vi selvfølgelig høre lidt om de forskellige slags kilder, som vi er så beriget med her i og ved Rold Skov. Blåhøl er ligesom Store Blåkilde en bassinkilde, men Blåhøl afgiver så langt det meste vand, idet den konkurrerer med strømkilden Lille Blåkilde om at være den mest vandgivende nord for Alperne. Hele 150 liter pr. sekund. Så er der Ravnkilde, som er en såkaldt sumpkilde og endelig Springkilden i Rold Vesterskov, som *ikke* er en springkilde. Springkilden er i virkeligheden en artesisk brønd som man har fået til at springe ved at slå et rør ned i jorden, således at vandtrykket fra den stejle bakke bliver udlignet gennem dette rør.

Og tænk engang. Vejret var så godt og terrænet så tørt, at vi for første gang nogensinde kunne holde frokostpause her ved kilden. En helt fantastisk oplevelse som turens deltagere virkelig kunne nyde i fulde drag. Kaj V. Jensen fandt endog mundharpen frem og spillede af bar glæde

og med megen råhygge til følge.

Men alt får jo en ende, og turen må fortsætte endnu et stykke vej langs åen og derfra videre op gennem den smukke slugt Kildedal. Opstigningen andrager ca. 40 meter, hvorefter man igen har frit udsyn ud over terrænet her på den sydøstlige side af åen. Bl.a. ser man flere af egnens mange gravhøje. F.eks. også Fruerhøj, som har givet navn til en af Skindbjergs største gårde, Fruerhøjgård. Den markvej som vi nu følger, går lige op mod denne gård, men vi vælger dog at gå dog respektfuldt uden om og følge landsbyens ”hovedvej” tilbage til vore biler.

Det var dog ikke alle turdeltagere, som havde lige travlt med at komme hjem. Der lå nemlig en meget stor brændestabel lige ved skovbrynet, hvilken var et fortrinligt sted for at hygge sig og drikke sin kaffe. Og det kan man jo kun give de medlemmer medhold i, som valgte at blive her lidt endnu.

## Tur 4.

**”Sommer var det; midt på Dagen; i et hjørne af Hegnet...!”** Nej, dette var ikke på Thygeslund ved Mariager Fjord, hvor I.P. Jacobsen skrev de berømte linier, men på det gamle voldsted Egholm ved Lindenberg Å.

Havde årets første tre ture været store succeser så blev turen den 13. juni det ikke mindre, og det på trods af at Helge havde måttet melde fra pga. en overanstrengt og dermed meget dårlig ryg, der var en følge af den på sidste tur omtalte flytning. I den forbindelse kan det nævnes, at lørdagen før havde fmd. fået overdraget at ledsage 137 smedemesterkoner fra hele landet på en tur til Frueskoene og Lille Blåkilde. Et frynsegode, som altså bare følger med.

Dagens tur skulle forløbe på Skørpingholme, og med startsted fra en i forvejen udset græsmark helt ude for enden af Skørpingholmevej. Her havde vi fået tilladelse til at holde – troede vi. Det var bare det forkerte sted vi havde spurgt, men det skete der heldigvis ikke så meget ved, idet arealet bare lå hen som brakmark. Da vi denne gang var beriget med et ualmindeligt dejligt sommervejr mødte der da også hele 85 af vore medlemmer op, idet disse jo ikke kunne vide, at det ikke var Helge, der skulle lede turen.

En tur, som straks efter velkomsten gik det korte stykke vej hen til det gamle voldsted, borg, barfred, eller hvad man nu vil kalde dette sted kaldet Egholm Slot. Da der var flere, som gav udtryk for at de aldrig havde været her før, var det derfor relevant at ridse stedets historie op. En historie, der lyder nogenlunde som følger:

Det var Valdemar Atterdag, der i 1374 købte borgen af Iver Lykke. Formålet var her, som så mange andre steder, at gøre op med de mange småhøvdinge, som sad på magten rundt omkring i landet. Men det var datteren dronning Margrethe 1. der gjorde arbejdet færdigt og lod borgen rive ned, hvorefter hun forærede Egholm med al dets tilliggende til nonneklosteret i Aalborg mod at der hver fredag skulle læses en messe for hende og hendes familie i Gl. Skørping kirke, hvilket faktisk skete langt op i tiden. Da borgen var revet ned blev stenene sejlet til Aalborg ad Lindenberg Å, der var sejlbar med større skibe endnu i 1400 tallet, således at disse kunne blive anvendt til at forbedre klosterets bygninger.

Dette er fakta, men at dronningen lod borgen indtage af sine hirdsmænd er ikke rigtig, hendes far havde jo købt den, men lad os alligevel høre det gamle sagn, der fortæller at hun sad på en stor sten og så til da dette skete:

På det tidspunkt var borgen beboet af lensbesidderen og røverhøvdingen Johan Limbech.

Denne og hans kumpaner brugte at tage rundt til søndagsgudstjenester for at se hvem af fint-folket, som var til stede, hvorpå de tog ud og stjal på de gårde hvor herskabet ikke var hjemme, og tjenestefolkene selvsagt ikke turde gøre modstand.

Da borgen skulle indtages fik dronningen, som en snedig list, sine mænd til at vende skoene på hestene inden de red ind for at overmande de få af folkene, som var blevet tilbage. Og da de øvrige røvere så vendte hjem fra et tyvetogt anede de ikke uråd, idet de pga. de omvendte

hestesko godt kunne se, at der var redet nogen ud men ingen ind. Og da røverne således ikke fattede nogen mistanke red de lige ind i borgen, hvor de straks blev overmandet og taget til fange af dronningens mænd. Hermed var det slut med røverbøvdet i denne del af skoven. Den sten som Dr. Margrethe sad på er næppe den oprindelige. Teologen og forfatteren Klaus Gjerding taler om tre andre. Men nu er der altså en fjerde ”Dronning Margrethes Sten”, og den ligger der da i hvert fald endnu.

Vi ved konkret, at dronning Margrethe 1. den 17. maj 1391 tilskødede gården Egholm med tilliggende jorder til klosteret i Aalborg. Dette er spændende viden, da det nok er den første konkrete dato vi overhovedet har i Rold Skovs historie.

Naturen på Skørpingholme er en skøn blanding af åbent land og småskove. Og da der kun er ganske kort mellem disse, kan man sagtens med tilladelse fra de forskellige lodsejere lave en rundtur, så det føles som var man til skovs næsten hele vejen. Der er således heller ikke så langt fra voldstedet til de første mod nord beliggende skove, hvor man mellem en smuk og afvekslende vegetation bl.a. kan finde nogle store og meget flotte ege.

Efter således først at have vandret et stykke vej mod nord, går turen nu i en spids vinkel mod sydøst og derfra atter i nordlig retning inden vi skal passere et åbent stykke land over mod Birkeholm. Men inden vi når så langt, stopper vi dog atter op. Dels for at samle holdet op, og dels for at høre lidt om hvordan også stenalderfolket fandt, at stedet her var et rigtigt godt sted for at bosætte sig.

Et sådant sted må da også have været et sandt paradis at bo for stenalderfolket. Her var der dejligt kildevand, masser af tømmer til brændsel og huse og mange slags vildt at spise. Dette folk kom sandsynligvis sejlede herved gennem Lindene ådal, som på det tidspunkt var endnu større og bredere end i middelalderen. Ja, faktisk var den en stor fjordarm i stenalderha-vet, som kom oppe fra Limfjorden.

Deres bygder bredte sig efterhånden ned lang åen, op over Rebild og videre ned over den åbne slette til Rebild Skovhuse. En slette der fordums tid endda har nået ca. 1½ km. ned syd for St. Økssø. Dette ved man helt præcis. Her stopper de gamle kæmpehøje nemlig brat op. Først når man kommer ned i den sydligste del af skoven finder man igen kæmpehøje. Den mellemliggende del af Rold Skov har således til alle tider været skov, og kan med rette kaldes urskov. Skørping sogn er i øvrigt et af de sogne i Danmark, som har flest kæmpehøje. Mere end 500 høje, og i området omkring Nørreskoven mere end 50 høje pr. km<sup>2</sup>.

På den videre vandring over mod Birkeholm passerer vi en ret bred grøft, som dog heldigvis er lagt i rør under vejen. Snart efter er vi atter til skovs hvor vi følger en smuk skovvej langs det nordlige skovbryn. Ved udkanten af dette stykke skov passerer vi Skovgården, og nu går det ad grusveje i en stor bue mod syd til det sted hvor Birkholmvej ligesom danner en forskydning, i dette tilfælde fra øst til vest. Vi går dog hele tiden langs skov på skiftevis højre og venstre hånd på også denne etape.

Her ved ”knækket” holder vi så en lidt tidlig frokost, da vi i anledning af forårssæsonens afslutning senere vil traktere deltagerne med lidt godt til ganen. Men efter en passende pause fortsætter turen ad en markvej ned i engen mellem alle de til nu omtalte småskove. Her skal vi hoppe over en mindre grøft inden vi efter tilladelse af Ann Søgaard Sørensen på Holmegården går tværs over gårdens marker. Det er nok ikke hver dag der kommer så mange mennesker forbi, for hendes mand og en ven sad udenfor med hver sin øl og så alle Rold Skov-vennerne komme vandrende og passere videre forbi op gennem gården.

Selvom nok ikke alle opdagede det, var ringen på denne del af turen nu sluttet, idet vi efter en kort vandring atter gik tilbage til udgangspunktet gennem de to først på turen passerede småskove. Al ting ser jo også anderledes ud, når blot man går den modsatte vej.

Der var således heller ikke så langt tilbage til voldstedet, og her var det så at Birgit og Hanne stod klar med dagens overraskelse. Dvs. fmd. skulle dog lige bruge 10 mand til at hente tre kasser øl og to kasser sodavand henne på ”p-pladsen”. Alle vore bestyrelsespiger havde for-

lods været i gang ved de hjemlige ovne for at fremstille alskens slags dejlige kager, hvilke nu var opstillet på to campingborde lige uden for hegnet. Men de to piger havde i deres visdom fundet uf af, at alle deltagerne skulle ”jages” indenfor hegnet, for først derindefra at kunne få udleveret deres kage. Øl og vand blev dog bragt indenfor, da adgangen til dette skulle være rimelig let – havde vi mænd bestemt. Meningen med det hele var dog, at stedet her på de gamle volde var som skabt til en hyggestund med masser af naturlige siddepladser. Dette gør at man føler sig godt tilpas og bliver længe.

Og tænk, lige pludselig kom ingen ringere end Pernille og Helge vandrende hen ad vejen. Vi tager dette som et godt tegn på at Rold Skovs Venner betyder noget for vores turleder og hans liv. Vi kunne således sammen nyde det aldeles pragtfulde sommervejr og det gode traktement i fulde drag, samt slutte med at udbringe en skål for en på alle måder spændende og vel overstået forårssæson.

### **Et ekstra frynsegode.**

På vegne af Rold Skovs Venner blev fmd. og frue inviteret til åbning af sommerens udstillinger på Spillemands- Jagt og Skovbrugsmuseet i Rebild den 22. juni. Disse udstillinger omfattede dels ”Kulturspor i Rold Skov” og dels ”Rebildspillemandende igennem 50 år”. Set i forhold til vores virke, var det nok især udstillingen Kulturspor i Rold Skov, der havde den største interesse. En virkelig flot plancheudstilling med billeder af fotografen Kjeld Thomsen, som selv bor ude på Teglgårdsmølle i Rold Skov. Billederne er optaget med en speciel digital teknik således at det færdige billede ofte har en billedvinkel på mere end 180 grader, ligesom der også har været mulighed for at ”lege” med farverne. Det er så forskellige emner som oldtid, bebyggelse, skovbrug, voldsteder, kulsviere og meget, meget mere som Kjeld Thomsen beskriver på sine billeder. Et virkelig flot stykke arbejde, ja det var næsten som at være der selv. Det skal dog også lige føjes til, at den allerførste som museet havde spurgt til råds om hvordan man skulle gribe en sådan sag an, var selveste hr. Helge V. Qvistorff. Dagen gav selvfølgelig også anledning til gode kontakter og megen god snak, og som et ekstra plus, der ligger nu 75 stk. af vores flotte turbrochure på Spillemandsmuseet i Rebild. Altså hvis de ligger der endnu.

## **Tur 5.**

For vistnok kun anden gang i Rold Skovs Venners historie, måtte vi korte en tur af pga. vejrliget. Efter ca. 1½ måned med et særdeles flot sommervejr, blev søndag den 12. September lige nøjagtigt dagen hvor det satte ind med regn, lyn og torden.

Der var dog opholdsvejr da turens 54 deltagere mødte op på p-pladsen ved Damborgvej umiddelbart vest for Lindenberg Å på Rold-Haverslevvejen. Allerede her meldte de første problemer sig, idet halvdelen af pladsen var fyldt op med en kæmpe stor dyng sand, der stammede fra arbejdet med at anlægge nye cykelstier i begge sider af denne landevej. Ved fælles hjælp kom vi dog alle af med vore biler, men for engangs skyld kom Helge ikke til at holde yderst, som han ellers så gerne vil.

Turen går i første omgang ad et skovspor ret mod syd, således at vi kan få et stop i en lysning med et godt udsyn ned over Lindenberg Å. Her fortæller Helge om hvorledes Lindenberg og Simsted åer udspringer i samme kilde umiddelbart syd for Nysom. Der har tidligere fandtes en hel del vandmøller her langs åen, fortsætter han. Hvis man går tilbage til 14-1500 tallet, var der allerede adskillige af dem før åen nåede her til stedet. Den største af dem lå dog ovre på den anden side af landevejen, hvor vi holder parkeret i dag. Hvis man går ned i engen der ovre, vil man kunne se, at der står en mindsten for Rold Mølle. Helge mener, at denne mølle blev nedlagt engang i 1600 tallet. Fra åens udspring til voldstedet Egholm har der antageligvis ligget omkring 15 vandmøller op gennem Rold Skov. Vi har navn på mange af disse. Der er

vistnok kun en eller to, som vi ikke kender, ellers ved vi hvor alle de andre har været. Der er endda nogen af dem, hvor husene står endnu den dag i dag. F.eks. ovre i Gravlev, hvor der var mølle helt frem til et godt stykke ind i 1900 tallet.

Vi får nu det første tordenskrald, men går dog ud på landevejen igen og følger denne et stykke mod vest før vi atter drejer mod syd af vejen, der går forbi Søndre Bjerge. Helge udpeger på et tidspunkt et sted, der kaldes Fruerlund. Vi har engang været dernede, siger han, men da vidste jeg ikke, at der fandtes en seværdighed, som faktisk ligger lige ovre på den anden side af marken. Det er en helligsten, som er ret stor og fuldstændig flad. Den er meget flot, så der er ikke noget at sige til at den er blevet dyrket langt tilbage i tiden. Forfatteren Mads Lidegaard har skrevet om den, men vi kan dog aldrig få den at se, da den ligger ude i et vandhul. Så man kan altså ikke bare lige smutte ud til den.

Nu begynder det for alvor at buldre i det fjerne, og da det hastigt kommer nærmere, mener Helge ikke at vi kan tage ansvaret for at lade folk gå i skoven i et sådant vejr. Vi lader det dog være op til medlemmerne om de vil fortsætte, men da ingen melder fra, fortsætter vi turen. Snart efter står regnen dog ned i tove, hvorfor vi søger ad en østlig vej for at komme tilbage til bilerne, men da denne går lige ned til Hestehalehus er vi nødsaget til at vende om. Men som tordenvejr har for vane, er uvejret nu drevet så meget over, at vi alligevel fortsætter sydover og senere mod vest, således at vi kommer til at passere Ravnkildevejen lige ved skovfogedboligen.

Efter en tids fortsat vandring mod vest stopper Helge op ved et af skovens flotte diger. Prøv at tænk jer, hvor stort et arbejde det har været at lave disse diger, siger han. Det var jo ikke bare at bygge digerne, der skulle også sættes hegn op ovenpå, så tamdyrene ikke kunne trænge ind og ødelægge skoven. Det har været et kæmpearbejde, men det bød man bønderne, for herremanden på Nørlund og Torstedlund havde været god til at lære dem at arbejde, nærmest som var det træleri. Hans navn var Christian Frederik Levetzau, også kaldet "General Ligeud". Et navn han havde fået, fordi de veje han lavede altid skulle være snorlige. Han boede selv oppe på Store Restrup, som den gang var Himmerlands største gods. Levetzau var en af kongens nærmeste, og han var en af de fire herremænd, der byggede det der i dag hedder Amalienborg - Christian 8.s Palæ.

Det siges, at Levetzau havde været så slem ved sine bønder, at da han skulle begraves gik Fanden med i ligtoget, så hestene ikke kunne trække vognen op over bakken ved Sønderholm. Man måtte så tage et hjul af vognen, således at Fanden selv var nødt til at lægge ryg til og agere "fjerde hjul". Endnu i dag gør "General Ligeud" brug af sine snorlige veje, når han på sorte nætter farer af sted på kulsorte heste og med galpende kulsorte hunde efter sig.- Ja, dette siges der altså, men sådan siges der jo så meget. red.

Vi fortsætter nu ad en nordøstgående skovvej tilbage mod Ravnkildevejen, som vi så følger et kort stykke før vi drejer ind ad Skråvej tilbage mod Rold-Haverslevvejen. Som forklaring på at vi netop er gået denne vej, meddeler Helge at vi har besluttet at korte turen af pga. vejrliget. Kan I se forsiden af Nordjyske Stiftstidende i morgen, hvis der skulle ske en ulykke med at lynet slår ned, siger han og fortsætter. Jeg er næsten nødt til at fortælle det, men jeg er et af de få mennesker hvor det er sket, og derfor har jeg meget respekt for lyn. Hvis man først har prøvet én gang at få en fuldræffer med 40.000 volt og være syg i tre måneder, så bryder man sig altså ikke om tordenvejr, og jeg vil ikke tage ansvaret for det mere. Men hvis nogen vil gå mere i skoven, skal I være velkomne, slutter Helge og giver ordet til fmd. Denne vil dog blot meddele, at når vi nu havde besluttet at afkorte turen, skulle den til gengæld være gratis. Det var i sig selv flot, at der mødte så mange op i et sådant vejr.

Der var dog ingen, som havde lyst til at fortsætte på egen hånd. Alle fulgte med videre ud af Skråvej til landevejen og ad denne tilbage til p-pladsen. At der så blev et strålende solskinsvejr mens vi sagde farvel til hinanden, var bare ærgerligt. Men det var da også kun en stakket frist. Torden har det med at køre rundt med "*byger der går og kommer*". - Således også på Nørlund.



## Tur 6.

Der mødte hele 82 personer op på Frueskoens p-plads på Buderupholmvejen til turen den 10. oktober. Og havde septemberturen været en våd affære, måtte man i sandhed sige at vi denne gang fik fuld kompensation for pengene. Både hvad vejret og turens indhold angik. Det blev simpelthen en tur ”af de bedre”.

Fra p-pladsen drejer vi straks til højre ad skovvejen, der går hen til det nye skovtårn, således at Rold Skovs Venner for første gang kan få lejlighed til at nyde udsigten oppe fra dette. Især ned over ådalen mod vest er udsigten god, men det vil nok ikke vare så længe før de nærmeste træer må have kappet lidt af toppen.

Vi fortsætter ad samme vej ned til Nældedalen og herfra videre ad den faste vej ud på Skadsholm. Først herude tager Helge ordet hvor han bl.a. nævner, at det faktisk er skovarbejderne, der har tegnet nye skovtårn som vi lige har besøgt. Udsigten fra tårnet minder om et gammelt fotografi jeg har fra 1920`erne, hvor træerne ikke var vokset op, siger Helge.

Helge fortæller også om Skadsholm, og om hvordan terrænforholdene i gamle dage bevirkede at der var vand til alle sider, idet en fjordarm da fortsatte fra Limfjorden helt ind til den nuværende Rold Storkro.

Selvfølgelig skal vi også høre om fru Agnete Gjern og hendes mand, der ikke bare boede i et bjælkehus med græstørv på taget her på Skadsholm, men tillige ejede både Skadsholm og dele af Bjergeskoven. Agnete Gjern var datter fra Buderupholm, og det er så heldigt, at vi gennem hende har billeder af dette hjem og også af hendes forældre, siger Helge. Helge har også besøgt Agnete Gjern som enke og kan stadig mindes, hvordan man drak the og, ikke talte sammen, men konverserede.

Fru Gjern efterlod sig ikke nogen børn og testamenterede derfor både huset på Skadsholm og skoven til den gamle skovrider Poul Lorenzens datter Anne, som var gift med den såkaldte ”jægermester”, Erik Sander, og som boede i Teglgårdsmølle ganske kort fra stedet her. Vi får derfor også historien om Erik Sander, og om dennes og Helges avisdisput om Spillemandsmuseet. Men også om Helges besøg hos Erik Sander, hvor han nærmest blev taget imod som en ”adelsmand” og fik serveret dejlig Armagnak, som dog efterhånden kom til at smage mere og mere af Larsen Cognac.

Lidt længere fremme på turen rundt på Skadsholm hopper vi over trådhegnet og fortsætter ned gennem krattet til Lindenberg Å. Og som Helge korrekt sagde da vi nåede derved. Jeg tror aldrig at vi har været her nede før, og jeg syntes at det kunne være spændende, at tage en tur ned gennem dette prægtige stykke skov. Og det kan man jo kun give ham ret i.

Helge fortæller om åen og om dens start i den fælles kilde med Simested Å ned ved Nysom syd for skoven. Nogle år har en meget stor forskel på vandmængden mellem forår og efterår, føjer han til. Der kan være helt op til 30 gange så meget vand om foråret, men Lindenberg Å er en undtagelse, idet åen stort set kun fødes af kilderne i Rold Skov, hvor vandmængden er den samme året rundt.

Til slut gør Helge opmærksom på den meget smukke skov Lunden lige ovre på den anden side af åen. Det er her at man bl.a. kan se blå anemoner og mange andre spændende blomster om foråret. Lunden er nu blevet genopkøbt af ejeren på Buderupholm. Hermed har det gamle gods igen fået skov på sine tilliggende jorder, hvad det ikke har haft i mange år.

Vore deltagere får nu samme naturoplevelse igen, idet vi nødvendigvis må samme vej tilbage for at komme op på Skadsholm, hvor vi så tager turen tværs over den bakkeø, som Skadsholm er i dag. Her ovre på den østlige side vender Helge tilbage til at fortælle om fru Gjern, og om at Anne og Erik Sander solgte Skadsholm og andelen af Bjergeskoven til Staten efter hendes død, hvorefter hendes hus efterfølgende blev brændt af ved en stor brandøvelse. En stor skam, var der mange der syntes.

Vi slutter vores besøg på Skadsholm med at betragte den store eg, som netop står herovre på

østsiden. Helge minder om at Rold Skov var en egeskov frem til 1500-tallet, hvor bøgen indvandrede som det sidste sted i Danmark. Det er stadig et åbent spørgsmål hvorfor egen forsvandt fra Rold Skov, siger Helge, men nævner dog nogle muligheder som f.eks. genopbygningen af herregårdene efter grevefejden i 1534 eller forbruget af tømmer under sven-skekrigene i 15- og 1600-tallet.

Vi går nu atter ud til Nældedalen, hvor første stop sker lige neden for frueskoindhegningen. Vi plejer at sige, at vi befinder os på Buderupholm Statsskovdistrikt. Det gør vi for så vidt også stadig, men nu er dette blevet en del af der nye "Landsdelcenter Nordjylland". Helge nævner også Jens Brüel, der fandt frueskoen tilbage i 1884, ligesom han omtaler de problemer, der har været med at blomsterne er gået tilbage, og de tiltag der har været gjort for at dæmme op for dette. F.eks. ved at lysne skoven omkring dem.

Turen fortsætter gennem Nældedalen mod sydvest til vi lige efter Ålykke stopper op ved en gruppe store graner. Rold Skov og Gribskov er de to steder i Danmark hvor graner vokser allerbedst, fordi der begge steder er en blandet morænejord, som netop er god til grantræer, siger Helge. I den forbindelse nævner han også den store storm i 1981, hvor store dele af skoven blev lagt øde. Kun de steder hvor træerne stod i læ af f.eks. et bakkedrag overlevede de denne storm, hvilket netop er tilfældet lige her.

Endelig siger Helge at Nældedalen er sjov for Rold Skovs Venner, fordi Rold Skovs Venner har fundet – hvor mange?, spørger han fmd. Denne kan dog ikke vide hvad Helge taler om, hvorfor Helge selv må sige, at det var nogle stensatte brønde. Nå dem, svarer fmd. Og så var det i øvrigt ikke her, tilføjer han, men længere henne i dalen, hvor der i øvrigt også findes en meget større stensat brønd. Der må vi hen.

Da vi når hen i nærheden af brønden stopper Helge op ude på grusvejen, der løber hele vejen gennem Nældedalen. Her vender han tilbage til at omtale granerne og siger: Da jeg skrev den store bog om Rold Skov, sad jeg en dag nede på Landsarkivet i Viborg sammen med en anden mand, som jeg ikke lige kan huske hvem var. (Mon ikke også det er det klogeste? - red.). Vi skulle da bl.a. finde ud af hvor i Statsskoven man først havde plantet grantræer, hvilket skete først i 1830'erne, mens man på Willestrup havde indført dette nye træ i Rold Skov allerede i 1774. For at verificere dette "on location", tog Helge og skovrider Uffe Laursen ud til bl.a. stedet her, som er et af de tre steder hvor man først havde plantet gran, og mens de to mænd står og kigger på granerne for at vurdere disse, får Helge pludselig øje på en lille stensat brønd, ikke så langt fra den skovvej, hvor vi nu befinder os. Vi var senere herude med Rold Skovs Venner, hvor der da blev fundet en eller to mere. Jeg *tror*, at det var lige her, siger Helge. Det var i hvert fald på denne side af Nældedalen. Den gamle redakteur mener nu at det var en anelse længere mod sydvest, men OK.

Helge har også været herude på jagt med Preben Møller, som var den skovrider der afløste Jens Hvass. Vi gik da op ad skråningen og lige pludselig siger Preben Møller. *Se, der er en stensat brønd!* Der var ingen, der anede at den var her, og den er altså stor, i modsætning til de brønde som vi fandt, og som Aalborg Historiske Museum har været ude at se på. Man er dog ikke sikker på at det er brønde, men tror, at det måske er gamle ildsteder.

Vi er nu gået ind til den "store" stensatte brønd. Helge fortæller, at der tidligere har ligget et skovfogedhus længere oppe på bakken, som nu er raget ned. Beboerne havde to muligheder for at få vand. Enten kunne de gå ned til Lille Blåkilde, eller også kunne de gå hened, hvilket jo var ulige nemmere. Man kan så spørge. Hvorfor fandt vi først brønden nu, når den er så stor som den er? Men det kommer sig af, at da vi fandt den var der kun nogle få af de øverste sten at se. Vi var ikke engang sikre på, at det var en brønd, men det viste sig jo at være rigtigt da den senere blev gravet ud.

Turen fortsætter nu hen mod Bundgårdens Kirkevej, men snart efter stopper Helge dog atter op. Denne gang ved en gruppe ret høje asketræer, og selvfølgelig skal vi da også her have historien om verdenstræet Yggdrasil. Træet hvis krone ifølge den nordiske mytologi dannede

selve himmelhvelvet, hvorfra der dryppede vidunderlig nektar ned på jorden.

Af en eller anden uforståelig grund har Helge denne gang fået ”et horn i siden” på fmd. For lige pludseligt siger han. Nu overtager jeg din diktafon, og så kan du lede resten af turen. Du kan gå der og der og der, og så fortælle det og det og det. Jamen så OK da, siger den næsten uskyldige, men går dog sine egne veje, idet han bare leder holdet videre mod Bundgården til vi når frem til den store græsbakke sydvest for Slettingen. Et pragtfuldt sted at holde frokost med både solskin og en storslået udsigt til Gravlev sø og by.

Man kan mærke, at folk hygger sig i det gode vejr, men hos hvem slipper tålmodigheden mon først op? I hvert fald skal fmd. lige have et ”fur” mere. Denne gang snakker han for længe, og så oven i købet historie. Men lad mig forbarme mig over ham, siger vedkommende og fører holdet ind mod de smukke hulveje gennem Slettingen.

Vi går dog ikke ret langt før Helge siger: Det træ, der står der, eller resterne af det, er Albuetræet. Jeg skrev engang en bog, der hedder ”Navnkundige træer i Rold Skov”, og Albuetræet var et meget flot øjetræ med et stort øje, som faktisk lignede en albue. Ud af de mange træer, der er omtalt med navn i denne bog, er der allerede fire, der ikke eksisterer mere. Så er det jo godt, at man fik dem fotograferet og skrevet om dem. For det, der er virkelighed i dag, kan meget vel være historie i morgen. (De fire af Helge omtalte træer er ud over Albuetræet her, Dødemandstræet ved Troldeeskoven, Laus Gades Bøg i Kyø Skov og Den Store Bøg på Lindenborg skovdistrikt. red.).

Den videre tur følger det vestlige skovbryn, således at vi bl.a. kan se en fiskehejre lande ude i engen lige foran en flok Herefordkvier, der dog ikke lader sig forstyrre i deres tyggen drøv. Ud for det sted hvor hulvejen er allerflottest og -dybest stopper Helge atter op, idet han siger: Jeg stopper her fordi der ikke er så meget plads til at fortælle om Lille Blåkilde når vi kommer derhen. Det har altid været dejligt for mennesket at være i dette område. Helt tilbage fra sten- og jernalderen har der boet mennesker her. Der er masser af rent vand i kilden, og pga. at dette er 7<sup>o</sup> varmt både sommer og vinter, er der også om vinteren masser af fugleliv. Bl.a. af ænder. Efterhånden gik beboelsen længere og længere ind mod Rebild, som ifølge den gamle museumsinspektør Peter Riismøller er en af Nordjyllands ældste byer. Nørre Tranders skal sammen med Rebild være de allerældste. Riismøller sagde også, at man skal helt frem til 1900-tallet før der igen boede så mange mennesker her på egnen, som der gjorde fra stenalderen og frem til jernalderen. Her har I netop en gammel stenaldervej, der på en dæmning førtes videre til fjorden, som Lindenborg Å da var. Der ligger også nogle stenrækker højere oppe på bakken, som er mere end hundrede meter lange. Man ved ikke hvilken betydning de har, men de er givet også et eller andet levn fra stenalderen.

Når vi nu går hen til kilden, skal I lægge mærke til flere små bassinkilder, hvor man kan se hvordan sandet hvirvles op af trykket fra undergrunden. Lille Blåkilde er jo sammen med Blåhøl Nordeuropas vandrigeste kilder. De giver hver 150 liter vand i sekundet, og det er rigtig meget når man regner med at hver dansker bruger omkring 250 liter i *døgnet*. Helge slutter med at nævne de forskellige former for kilder som vi har her i Rold Skov. Lille Blåkilde er en kombination af flere små sumpkilder og en strømkilde med nu to huller i brinken.

Dette var så den sidste historie for denne gang. På én lang række går vi nu hen forbi kilden og videre op ad trappen til ”møllen” øverst oppe. Herfra langs åbrinken tilbage til Ålykke som vi følger op til Nældedalen. Lige over for Ålykke findes der en grusvej, som går endnu højere op i terrænet. Den stropetur må vi også tage med, inden vi endelig kan svinge mod nord tilbage til pladsen hvor vore biler holder. En rigtig god tur var tilende.

## Tur 7.

Turen den 14. november var blot 8 ½ kilometer lang, men hvilke herlige 8 ½ kilometer blev det ikke? Igen et strålende vejr og dertil en særdeles hyggelig stemning blandt turens i alt 120

deltagere. Mødestedet er denne gang sat på den nye p-plads i bunden af hulvejen til Rebild. Herfra går vi straks over vejen for at tage den ret kraftige opstigning til toppen af Vælderskov bakke. På et tidspunkt kommer vi til at gå langs bakkekammen ad den vej, der af Helge kaldes Ørnestien. Og som noget helt naturligt skal vi her høre om hvorledes Helge i begyndelsen af sin karriere som vært på Storkroen havde besvær med at kende de forskellige fuglearter fra hinanden, hvorfor han søgte råd hos den gamle skovrider, Jens Hvass. *"Køb den fuglebog som min bror Hans har skrevet, og gå så op på Vælderskov bakke tidligt om morgenen for at stu-dere dem"*, sagde Jens Hvass lidt brysk. Helge fulgte dog rådet og lærte på den måde fuglene at kende.

Den helt store oplevelse kom dog den morgen, hvor kongeørnen lettede fra en gren lige over Helges hoved. Ja, Helge var så tændt, at han skyndte sig hjem for at ringe til Jens Hvass og fortælle at der var en kongeørn i skoven, hvortil Jens Hvass bare svarede. *"Ja, det ved jeg sku godt, og ring så til mig efter kl. halv elleve og fortæl mig det"*. Sådan kunne man altså blive pillet ned, når man glemte, at Jens Hvass absolut ikke var morgenmand.

Da vi nu er her på stedet, mindes Helge også engang han var på tur herop med Storkroens gæster, og en lille dreng pludselig sagde. *"Har du set det store øjetræ der?"* I begyndelsen kunne Helge ikke se noget øjetræ, og det var der heller ingen andre, der kunne. Men den var god nok. Det er det største øjetræ, som Helge overhovedet kender i Rold Skov. Historien gentog sig mange år senere, hvor Helge atter var heroppe med gæster fra Storkroen, og hvor han fortalte om den lille dreng, der havde set dette øjetræ. Og lige pludseligt var der en af gæsterne, der sagde. *"Det var mig"*. (Ja, verden kan være lille. red.)

Helge slutter med at nævne, at de store rovfugle nu er ved at vende tilbage. Det er ikke så længe siden, at han havde den store oplevelse at se den røde glente ude ved Rebild Skovhuse, så nu mangler han kun at se den store hornugle. Hornuglen rugede her i skoven ind til 1895, men den blev faktisk udryddet pga. at en ægsamler betalte en krybskytte for at indsamle dens æg, hvilket var let at gøre, da hornuglen ruger på jorden. Helge mener dog, at den store hornugle heldigvis nu er på vej tilbage.

Vi fortsætter nu lidt hen ad Ørnestien, hvor Helge udpeger det store øjetræ for vore deltagere. Der er ikke noget at sige til, at ingen havde kunnet få øje på det, før end den lille dreng havde gjort det. Selv med en god forklaring var det svært. Det virkede nu også li'som at der var mange af turens deltagere, der så det lidt som *"kejsereens nye klæder"*.

Oppe fra bakkekammen går turen direkte ned i Sandhulen. Dette er en af skovens smukkeste hulveje, siger Helge. Vi havde engang en skovfoged her på Buderupholm, Rudolf Sørensen, som lavede et meget fint stykke arbejde om skovens udbredelse i 1600-tallet, ligesom han også har skrevet meget om hulvejene. Han fortæller bl.a. at Sandhulen i virkeligheden er en del af et vejsystem, der går fra Mariager fjord og op til Nibe. Formålet var, at man kunne transportere den saltede sild fra Nibe ned til Mariager fjord og derfra bringe den videre rundt i landet. Dette bekræftes af, at der nede syd for skoven ved Willestrup ligger nogle kæmpehøje, der hedder Nibe Høje, ligesom der ligger en gård ved navn Nibestedgård.

Et andet formål med dette vejsystem var stuedriften ned til de store markeder ved Hamborg. Datidens stuedrivere var meget glade for at raste på stedet her. De havde nemlig den fordel, at man kun behøvede at have en enkelt mand på vagt i hver ende af vejen for at kvæget blev afskåret fra at gå nogen steder hen. Alle andre kunne således få deres fulde nattesøvn.

Fra Sandhulen fortsætter turen ned til Skovvej i bunden af dalen, som vi følger et stykke vej mod sydøst inden det igen går op ad Lynggyde til bålpladsen i Urskoven.

Her fortæller Helge, at han aldrig havde kunnet finde ud af hvem der havde fundet på navnet, Urskoven, indtil han en dag spurgte Jens Hvass om det. Det har jeg da gjort fordi vi skulle have en spejderøvelse, sagde Jens Hvass. Ungerne skulle jo holde sig vågne, så jeg måtte jo gøre et eller andet for at det skulle være spændende, og så sagde jeg at de skulle overnatte i Urskoven. Og det har området så heddet lige siden.

Som følge af en snak om at mosset nogle steder hænger i flager på træerne, siger Helge nu. Specielt til Ø.P. vil jeg sige noget om det mos man ser på træerne. Da jeg skulle skrive den store bog om Rold Skov kiggede jeg i driftsplanen helt tilbage fra den gang Staten overtog sin del af skoven. (*Jeg havde én til at hjælpe mig, der er god til at læse sådan noget, åh hvad f..... er det nu han hedder?* – Lang pause – Med hjælp fra en deltager kommer han dog i tanker om navnet, og vedkommende er nødt til at sige: *Du bliver gammel Helge*, hvortil Helge svarer: *Ja, jeg synes også at jeg mærker det, men mest når jeg ser på dig*). – Hvorfor syntes medlemmerne mon at det var sjovt? Helge vender tilbage til sagen og siger. Der stod i den allerførste driftsplan hvordan Rold Skov så ud da Staten overtog skoven. Hvordan mosset hang ned fra grenene i flager. Der stod også, at når træskomagerne valgte bøgetræ ud ved auktionerne, så valgte man de stammer, som der var mest mos på. Det var åbenbart det bedste træ. Jeg ville have troet, at det var lige modsat, men det står sort på hvidt, at sådan var det. *Man kunne godt tænke sig, at mosset holder på fugten*, siger Ø.P. bl.a., hvortil Helge replicerer anerkendende. *Det var et godt forslag!*

Som altid på novemberturen har vi ”noget for”, selvom det officielt er en stor hemmelighed. Vi skynder os derfor videre østover men giver os dog tid til lige at gå op til den ”nedsunkne” gravhøj henne ved grænsen til Kyø Skov. Vi har haft omkring 100.000 høje her i Danmark, siger Helge. Og det er ret imponerende når man tænker på, at de blev lavet inden for en periode på 500 år. Set i forhold til hvor mange mennesker, der boede i Danmark den gang, så er det jo lige før at hver familie kan have haft deres egen gravhøj.

Selvfølgelig skal Helge også lige have historien med om den gang, da han og den nye skovrider, Preben Møller (Det hed han også da han rejste 16 år senere, så svært var det at komme efter Jens Hvass) kom i træde om hvor denne gravhøj nøjagtigt lå. De påstod hver sin placering, men det viste sig dog, at de begge havde ret. Der ligger nemlig en på hver sin side af vejen. *Men den ovre på den anden side, og som jeg kendte, den er meget flottere*, skal Helge dog lige have med ud gennem sidebenene som slutbemærkning.

Efter dette lille stop fortsætter vi forbi Laus Gades bænk og Klodholm til bålpladsen i Grøndalen. Og hvilket herligt syn. Atter engang havde Birgit, Karin og Hanne med god hjælp fra vore to venner fra hjemmeværnet, Bo og Michael, arrangeret årets ”store overraskelse”. 600 æbleskiver og 60 liter gløgg blev det til denne gang, men med 120 personer på tur forsvandt disse æbleskiver og det meste af gløggen på ingen tid. For med ild i bålene, lys i Birgits lygter og i alle tiders vejr, kunne stemningen jo kun blive god og derfor også skærpe appetitten til noget nær et højdepunkt. Næste år må vi have flere af vore åbenbart så utroligt populære ”skiver” med.

Da den værste sult er stillet og roen falder over selskabet, tager Helge ordet og omtaler igen den store bog om Rold Skov. Da jeg kom her til egnen, siger han, spurgte gæsterne nede på Rold Storkro altid om både det ene og det andet. Det var svært at svare, for jeg var faktisk dybt skuffet over hvor lidt egnens befolkning vidste om Rold Skovs historie. Spurgte man dem f.eks. om hvem røverne fra Rold var, anede de det ikke. De havde aldrig hørt om en, der hed Bette Fanden. Det havde jeg heller ikke, for der var jo ingen, der kunne fortælle mig om det.

Så en dag tog jeg ned på biblioteket i Skørping. Et lille bibliotek, der kun var åbent et par timer hver tirsdag og torsdag. Jeg ville gerne låne en bog om Rold Skov og blev også mødt af en venlig bibliotekar, men det kunne ikke lade sig gøre, for den fandtes ikke. (Den kom jo som sagt også først for 3-4 år siden). Det stod vi så og snakkede lidt om, og til sidst sagde jeg til ham. Er der ikke en på egnen, der kan fortælle mig om Rold Skov? Jo, sagde han, det kan den gamle eneboer Peter Ørnebjerg. Tror De jeg kan forstå, hvad han siger?, spurgte jeg. Det var ikke for at være uhøflig eller uvenlig, tvært imod, men det kom bare: Spørger De mig, om han taler dansk?

Bibliotekaren var en af de personer her på egnen, som jeg siden skulle komme til at snakke

meget med, og som jeg værdsætter meget højt, og jeg er glad for at han er med på turen i dag. Det er Ib Kjær, som sidder der, siger Helge og vender sig om mod en deltager. Kan du huske det?, fortsætter han. Ja, det kan jeg sagtens, svarer bibliotekaren med et smil.

Hertil må skribenten sige. Det var da *lidt* pudsigt, at de to mænd skulle mødes her i vores regi så mange år efter deres første møde.

Hermed var tiden kommet til at fortsætte turen, men først var der dog god grund til at sige tak. Tak for et strålende vejr. Tak for den store opbakning fra vore medlemmer. Tak for at vi har alle tiders turleder. Tak for forplejningen til Birgit, Karin og Hanne. Og sidst men ikke mindst en tak til Bo og Michael for støtten til vore ”piger”. Vi føler, at I hygger jer sammen.

Mens der nu forestod et stort oprydningsarbejde for vore ”forsyningstroppe” går turen atter tilbage mod Klodholm, hvor vi lige skal slå et smut op til venstre. Vi skal se en lidt speciel bevoksning, som Helge beder Ø.P. forklare hvad er. Man må medgive Ø.P. at planterne meget vel kan minde om cypresser eller thujaer, og Ø.P. forklarer da også helt korrekt, at en af måderne man kan kende forskel på dem er, at toppen på en cypres danner et c, mens toppen på en thuja står ret op i vejret som et t. Helge bekræfter, at det er fuldstændigt korrekt hvad Ø.P. siger. Der er bare det problem ved disse planter, at topskuddet sådan set hverken går den ene eller den anden vej. (Der kom en bemærkning om at de var radikale). Planterne er nemlig hverken cypresser eller thujaer, men tsuga`er. De træer, som står her er en blanding af dansk tsuga og amerikansk tsuga. Herved har man fået et dansk/amerikansk træ, hvilket man kan udnytte ved at dansk/amerikanere kan få sat deres navne på udvalgte træer, mod at betale en afgift til henholdsvis Statsskoven og Rebildselskabet. Smart ikk`.

For 3. gang går vi hen forbi Klodholm, men denne gang ad Ritmestervej, hvor vi lige før Skelvej går op på den store gravhøj på højre hånd for at holde frokost. ”*Husk en lille madpakke*”, havde der stået i ”Kulturen”, og selvom æbleskiverne måske dårligt nok havde sat sig, var dette ingen hindring for at folk på vanlig vis kunne både spise, drikke og hygge sig i det gode vejr.

Vi fortsætter forbi Kyø Skovhus hen mod spejderhytten i den østlige ende af Stendalen. En lille gruppe gamle spejdere og nu gildebrødre, fik her et nostalgisk tilfælde og *måtte* bare en tur rundt om hytten og op på dennes bålplads. Det var noget med, at her havde Jørgen Pynt fra TV-Nord for nylig været til stede for at holde foredrag.

Vi skal dog videre, og nu følger en rask travetur i ét stræk hele vejen gennem Stendalen tilbage til startstedet. Og som skrevet i indledningen. Det blev en herlig tur, som vist nok alle kun kan se tilbage på og mindes med glæde.

## Tur 8.

I modsætning til sæsonafslutningen i 2003, hvor vi måtte flytte traveturen fra Rebild Nordre Bakker over i området rundt om Nationalparken pga. et stormende og iskoldt vejr, så det helt anderledes ud denne gang, idet der nu var et både stille og stemningsfuldt efterårsvejr.

Resultatet var da også at der mødte hele 110 personer op, som alle ville deltage i både traveturen og det efterfølgende arrangement på Røverstuen.

Efter den sædvanlige optælling (med utilbørligt drilleri) går vi da også straks over Hulvejen for at besøge netop dette dejlige, men måske knap så kendte område i Rebild. Ruten går i første omgang langs skovbrynet hen mod Ravnkildestien, hvor vi dog drejer fra, og i stedet går mod nord forbi Brunbakken op til resterne af Timandshuset.

Her starter Helge med at fortælle, at Timandsvej i Hadsund netop er navngivet efter Timanden, idet denne på et tidspunkt flyttede her fra egnen til Hadsund.??? Naturligvis skal vi også høre om hvordan Timanden levede her på stedet sammen med sine forældre, den gamle skovarbejder, Skov-Kræn og hans kone. Denne familie var ikke så velansete, idet der faktisk var lidt rakkerblod i dem. Museumsinspektør Peter Riismøller oplevede engang et skænderi, som

resulterede i at der kom en Kellinghusen tallerken flyvende ud gennem vinduet. Selvfølgelig skal vi også have historien med om da Skov-Kræn døde. Om hvordan Timanden og hans gode ven Kulsvier-Frederik tog til Skørping for at flikke en kiste sammen, som dog blev alt for kort. Resultatet var, at de måtte ”brokke” Skov-Kræn ned i kisten, men da Kulsvier-Frederik nu mente, at Skov-Kræn ikke kunne få luft, tog Timanden resolut sit skovbor og borede tre huller i låget. Vi hører også hvordan Skov-Kræn blev kørt over til Gl. Skørping kirke for at blive begravet der. Men da det var vinter med streng frost, måtte kisten stå i våbenhuset i 1½ måned. Da Skov-Kræn så endelig kunne komme i jorden, ville præsten naturligvis have udleveret dødsattesten, men en sådan var Timanden ikke i besiddelse af. Efter en lang snak frem og tilbage erklærede præsten at de så ikke kunne begrave Skov-Kræn, fordi de så ikke kunne være sikre på at han var død. Hertil svarede Timanden blot med sin ægte himmerlandske lune. *”A ska` den ræneme sej dø`. Hvis han et` var død for halvanden måned siden, så er han sgu nu efter at have stået derude i 30 graders frost”*.

Helge fortsætter sin beretning om Timanden med at fortælle historien om den norske dame, der ringede og spurgte, om hun og moderen kunne mødes med Helge, idet moderen, som stammede her fra Rold Skov, havde noget at fortælle og gerne ville have det optaget på bånd. Da samtalen var forbi ville Helge lige høre den gamle dame, om hun kunne huske Timanden og måske også kunne fortælle noget om ham. Så for at lede hende på sporet startede han med at sige: *For resten Kristiane, der var sådan en original og drukkenbolt som de kaldte for Timanden. Kan du huske ham?* Kristiane kiggede lidt underligt på Helge og sagde bare: *Hvad mener du?* Helge gentog sit spørgsmål: *Det var ham de kaldte Timanden, kan du ikke huske ham?* Jo, sagde Kristiane, *det er ham a sidder og fortæller om. Det var min far!* Så det var sgu ikke særligt heldigt, siger Helge.

Kristiane sendte dog senere Helge et billede af Timandshuset og Timandens dødsattest. Men jeg ville nu hellere have haft hans dødsattest, siger han og fortsætter. Vi har faktisk også et billede af Timanden selv. I ”Rold Skov – Danmarks største” findes der på side 182 et billede fra julestormen i 1902. Blandt alle skovarbejderne ser man forrest skovrider Hintz, men den person, der står allerbagest midt i billedet er netop Timanden. Så vi har altså et billede af ham, slutter Helge denne beretning om en af skovens mange farverige personer.

Her fra Timandshuset er der ikke langt over til det sted, hvor en anden af skovens markante personligheder boede. Vi taler naturligvis om Peter Ørnebjerg. Og ligesom det er tilfældet for Timandshuset, ses der også her kun nogle få murrester stikke frem af jorden. Men i modsætning til Timandshuset findes der flere forskellige billeder af Ørnebjergshuset, ligesom det er blevet malet utroligt meget, idet der som bekendt har ligget en kunstnerkoloni nede ved foden af Ørnebjergbakken.

Helge fortæller, at da han kom her til egnen, var Ørnebjergshuset allerede i forfald. Væggene var støttet af stolper og efterhånden blev stråtaget også mere og mere hullet. Da den gamle eneboer Peter Ørnebjerg Andersen var den mand, som vidste mest om egnen, ville Helge gerne besøge ham, og samtidigt få et virkelig gammelt almuehus, der stammede helt tilbage fra 1600-tallet, at se. Men hver gang Helge kom for at spørge om et eller andet, kom Peter Ørnebjerg bare ud af huset og lukkede døren. Og uanset om det var solskin eller snevejr, satte de sig på en træstub og snakkede sammen. Helge fik aldrig lov til at komme ind og se Ørnebjergshuset.

Og så alligevel. Der skete det, at Helge og Frimuth Engelst, i forbindelse med en planlagt foredragsrække, ville køre op for at tale med Peter Ørnebjerg. Men som noget mærkeligt og helt usædvanligt, holdt der nogle andre biler udenfor huset, hvad Frimuth aldrig havde set før. Men som den gode ven, som Frimuth Engelst var med Peter Ørnebjerg gik han bare lige ind i huset, og Helge fulgte efter. Da vi kom derind, sad familien samlet i dette vidunderlige rum, siger Helge og fortsætter; *”Der var noget Rembrandt over det med det gullige lys fra petroleumslampen. Der var jo hverken el, vand eller toilet indlagt i det gamle hus”*. Årsagen til at

familien var samlet var, at Peter Ørnebjerg var så syg af bronkitis, at han skulle indlægges på sygehuset, hvorfor man nu sad og ventede på ambulancen. Frimuth og Helge ville naturligvis trække sig tilbage i denne situation, hvorfor Helge gik ind til Peter Ørnebjerg, der lå i sin seng i rummet ved siden af stuen, for at sige farvel.

(Og nu følger den vel nok allersmukkeste af Helges historier. En historie, der netop fortæller noget om forskellen på en københavner og en himmerlænding. En københavner taler jo ikke om død, så Helge tog afsked med Peter Ørnebjerg ved at sige);

*"Nå Peter, nu smutter vi. Kan du nu have en god bedring. Og så snart du er frisk, så kommer jeg op og besøger dig".* Så kiggede Peter Ørnebjerg alvorligt på Helge og sagde; *"Farvel Qvistorff. Manne tak skal du ha`. Du har været egnen en god mand"*. Jeg var godt klar over at det var afskeden, men som københavner taler man bare forbi, hvorfor jeg svarede; *"Ork Peter, om en uge, så er du hjemme igen, og så kommer jeg op og besøger dig"*. Så kiggede Peter Ørnebjerg næsten igennem mig, siger Helge. Og det er den største balle jeg nogensinde har fået i mit liv, og også den mest berettigede. Peter sagde bare; *"Farvel Qvistorff, og manne tak skal du ha`"*. Og det var jo det samme som at sige. Du skal ikke lave grin med det her. Jeg ved udmærket godt, hvor det bærer hen.

Et øjeblik efter kom Frimuth Engelst ind til Peter, og der skete nøjagtigt det samme. Peter sagde; *"Farvel Frimuth. Og manne tak skal du ha`. Du har været mig en god ven i manne år"*. Frimuth var også københavner, men havde været så meget længere her på egnen, så han bare sagde; *"Selv tak Peter"*.

Helge var nede at besøge Peter Ørnebjerg på hospitalet nytårsaften, hvor det så ud som om at sygeplejersken lige var gået ud, for dynen var fuldstændigt glattet ud, og Peter lå lige så hvid i ansigtet som lagenet, og med sine store knoklede hænder oven på dynen. Men ellers var han frisk i øjnene og klar i hovedet, så da Helge efter en god snak gjorde tegn til at ville gå, sagde Peter til ham. *"Qvistorff, vil du ikke gøre mig en tjeneste"? "Jo, det vil jeg da". "Jo, når jeg er død, vil du så ikke godt læse H.C. Andersens "Grantræet", for grantræet det er mæ"*.

Helge forstod det ikke, og forstår stadig ikke, at Peter Ørnebjerg sammenlignede sig selv med et grantræ. For Helge stod Peter Ørnebjerg som et fyrtårn, der rakte op over egnen. Eventyret "Grantræet" handler jo om et træ, som startede i glans, men som endte uden rigtig at have opnået noget i tilværelsen. Dette må Peter Ørnebjerg åbenbart også have syntes gjaldt for ham selv, selvom Helge mener, at det var lige omvendt.

En uge efter at Peter Ørnebjerg var død, kom hans bror, Jens Ørnebjerg og fortalte, at der i Peters efterladte papirer stod, at Helge skulle arve Ørnebjergbordet og Ørnebjergbænken og tøsebænken. Disse ting står for mig som de fornemste klenodier af møbler her på egnen, siger Helge. Der er ikke noget på Lindenberg jeg hellere ville have. Jeg har haft det lige ind til i forgårs, hvor jeg gav det til Spillemandsmuseet, så de engang kan stille det op. Dog beholder jeg Ørnebjergbordet lidt endnu, men det skal de nok få senere, så de har det hele. Alt sammen fordi det fortjener at blive stillet op her på egnen. Der er så utroligt meget historie bundet til det bord og den bänk.

Helge slutter med at fortælle lidt om Ørnebjergkolonien, hvor vi nu skal over som næste stop på turen. Men inden vi går beder fmd. om ordet og siger: *"Af alle de historier, som Helge har fortalt gennem årene, er historien om Peter Ørnebjerg så langt den smukkeste, og den der rører mig mest af alle. Den fortæller nemlig om ægte menneskelige værdier, hvor overfladiskhed og tom snak er ukendte begreber. Men også om erkendelse af, at der er en tid til at leve, og en tid til at dø. Tak skal du have Helge, det var meget smukt"*. Og så var der lige en oplysning til alle de Rold Skov-venner, som er kommet til gennem årene. Det var lige nøjagtigt omkring Peter Ørnebjergs langbord, at Rold Skovs Venner blev grundlagt efter at beslutningen var taget på juleturen i 1987.

På vejen op mod den store ruin gør vi lige stop ved "Hjejlestenen", som er sat til minde over kunstneren, Hans Nikolaj Hansen. Ud over navn og årstal er der tillige indhugget et rids af en



fugl i denne ret så store sten. Dette giver straks anledning til en lang diskussion om hvad fuglen forestiller, hvilket får Helge til at udlove et eksemplar af ”Dyndkongens Datter” til den som kan gætte rigtigt, og aflevere svaret skriftligt ved vores efterfølgende frokost. Helge kan ikke forstå, hvorfor fmd. snakker om en hejre. Jeg synes da Hanne er så sød, siger han. Ja, du er et godt barn, Helge.

Helge fortæller også, at det var Hans Nikolaj Hansen, som i 1917 købte ikke bare den kunstnerkoloni, der lå ved foden af Ørnebjerg, men hele bakkekammen Ørnebjerg. Han lod det gamle og ikke særlig kønne kunstnerdomicil ved foden af bakken rive ned, og i stedet byggede han en stråtekt pragtvilla med stort atelier oppe toppen. Det var dog ikke i særlig mange år han fik fornøjelse af villaen oppe på Ørnebjerg. Hans Nikolaj Hansen døde i 1923 og villaen brændte i 1945, men ruinerne står der endnu. Der må vi op.

Da vi når frem går Helge op på fundamentet, som stadig står tilbage fra det kæmpestore hus. Her fortæller han først noget om hvordan området så ud da Ørnebjergvillaen eksisterede. Bl.a. var der en fin udsigt ud over Gravlevdalen, men desværre var det på det tidspunkt hvor Gravlev Sø var bortdrænet. Helge omtaler også nogle af de kunstnere, der var med i Ørnebjergkolonien. Hvis I vil investere i malerier, kan Hans Nikolaj Hansen og Tuxen være en god forretning, siger han. De var begge historiemalere, men var ikke i så høj kurs på deres egen tid. Ingen af disse kunstnere var særligt velhavende, men Hans Nikolaj Hansen kom i besiddelse af en formue ved at gifte sig med en jødisk dame, Ella Ruben, hvilket bevirkede at han fik råd til at lave dette store sted.

Den af kunstnerne, som vel nok var ophavsmanden til oprettelsen af Ørnebjergkolonien var ingen ringere end Anders Bundgaard, som havde købt hele området af godset Buderupholm, hvorefter huset blev opført nede ved foden af bakken i 1902. Kolonien bestod af 14 kunstnere, men den eksisterede kun i en kort årrække inden den atter gik i opløsning, og Hans Nikolaj Hansen efterfølgende, som nævnt, fik huset brudt ned.

Efter endnu en snak om disse kunstnere, slutter Helge med at gøre opmærksom på at vi på turen tilbage vil komme forbi nogle meget gamle bøger. Faktisk er det Rold Skov-bøger, der også i Hans Nikolaj Hansens tid dannede en flot allé her ned til stedet, siger han. På denne tur, som forløber langs bakkekammen, kan man et sted se lige ned til Bundgaarden, men snart efter går vores rute dog hen over en af de åbne sletter op til grusvejen, hvor vi så fortsætter ad denne forbi Kodhøjgaard og videre ind til Rebild.

Men lige inden vi når byen stopper vi en sidste gang ved de flotte gravhøje på begge sider af Ørnebjergvej. Dette område er nemlig et af de steder, hvor vi har den største koncentration af gravhøje i hele Danmark, idet der findes ikke mindre end 50 høje pr. km<sup>2</sup>. Helge erindrer også om, at der som et af de første steder i Nordjylland skete en kolonialisering nede fra Lindenberg ådal, som fortsatte sydpå mod Rebild og videre ned mod Rold Skov. Der er således ingen tvivl om at der ville kunne gøres mange gode og spændende arkæologiske fund i netop dette område.

Det var ikke så nemt at komme her til egnen og få noget at vide af befolkningen, siger Helge. Dels ville man ikke fortælle en ”øvrighedsperson” som direktøren på Rold Storkro noget. Og så var der jo også lige det, at han var københavner. Årsagen til at Helge gerne ville begynde at samle stof om egnen var, at han havde en drøm om at skrive en bog om Rold Skov engang når han blev gammel, hvilket jo som bekendt også er lykkedes til fulde for nogle år siden. Men fra den dag da Helge arvede Ørnebjergbordet vendte alt fra den ene dag til den anden. For når Peter Ørnebjerg kunne anerkende Helge, så kunne alle andre også. Ørnebjergbordet var altså en virkelig stor gave på flere måder.

Der var dog én ting som Helge ikke kunne få bund i, og det var overtroen. Kun en eneste gang fik han fortalt noget om overtro, hvilket skete i forbindelse med lige akkurat den gravhøj her sydvest for vejen, der nu bliver brugt som vandværk. Engang hvor Jens Ørnebjerg og Helge kom gående forbi højen inden der var lavet vandværk, sagde Jens. ”*Den lyser om natten*”. Så

tænkte Helge, nu kommer der noget. Det var første gang der var nogen, som havde givet udtryk for overtro. ”Hvad mener du med at den lyser om natten, Jens”? spurgte Helge. ”Ja, det ved a et` rigtig. Men der er vel lidt fosfor i benene”, svarede Jens. Så der var sgu ikke meget overtro i det, siger Helge.

Jens Ørnebjerg fortalte også om engang hvor hans bror Peter Ørnebjerg havde været til gudstjeneste i Gl. Skørping kirke. Da Peter kom kørende op gennem en lille dal inde i skoven med sine to heste forspændt stivvognen, kom der pludselig en sort mand med to sorte heste efter ham. Peter blev så bange, at han helt imod sædvane piskede på sine egne heste, og kom da også uskadt hjem. Det er svært at forstå, at Peter skulle tro på sådan noget, slutter Helge sine historier for i dag.

Hermed var første halvdel af juleturen slut, og efter den korte vandring hen til Røverstuen, var vi så klar til at hygge os i varmen og indtage en formidabel flot anretning. Kokken var nemlig kommet til at stille den *store* buffet an selvom vi kun skulle have haft den reducerede. Og som den generøse mand Erik Eriksen er, var det endda til samme pris.

”*The same procedure as every year*”, hører vi hver nytårsaften. Dette kan også nogenlunde gælde for afviklingen af Rold Skovs Venners julearrangement. Fmd. omtalte årets gang og sluttede med en tak til både de, som arbejdede med, og de, som bakkede op. Birgit var den, der havde æren af at kunne overrække Pernille og Helge et TV som vores alle sammens tak og påskønnelse for alle de gode ture og oplevelser vi har haft i det forgangne år.

Helt udemokratisk kårede Helge fmd. som vinder af konkurrencen om hvilken fugl, der sidder på Hjejlestenen, hvorpå fmd. takkede ved at omtale ”Dyndkongens Datter” inden han gik over til at udlodde yderligere otte eksemplarer som dette års mandelgaver. Hertil fik han god hjælp af Lissi Sørensen, som trak lodderne og Else Pedersen, der kontrollerede navnene.

Som rosinen i pølseenden kom, man kan næsten fristes til at sige vores faste troubadour, Axel Meilholm for at spille og synge for os. Det var bare alt sammen *så* hyggeligt, og i en *så* god stemning som det overhovedet kunne være. Tak alle sammen.

Vi ses i Skovhaven den 13. marts. Vi har nemlig allerede bestemt, at det skal være startdatoen i det nye år.

p.a.

Tegning af tre rådyr.

#### **Turledelse 2004:**

Turleder: Helge V. Qvistorff, Hedevej 40, 9575 Terndrup.

Kasserer: Birgit Eriksen, Harrildvej 30, Ø. Hornum, 9530 Støvring.

Sekretær: Knud Andersen, Blomsterskrænten 23, 9400 Nørresundby.

Bestyrelsesmedlem: Carsten Skov, Moltkesvej 19, 9000 Aalborg.

Bestyrelsesmedlem: Käthe Larsen, Nibevej 220, Molbjerg, 9240 Nibe.

Formand: Per Andersen, Harlekinvej 7, 9000 Aalborg.

Tegning af fjerpen.